

ספר המשפטים

פסקי בית הדין
מראכש

תשי"ב - תשי"ט

תשובות ופסקי דין בענייני אבן העזר וחשן משפט
מרבותינו הגאונים יושבי על מדין:

רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל - ראב"ד

רבי מרדכי קורקוס זצ"ל, רבי יוסף חיים מיימראן זצ"ל

ורבי רחמים שמעון הלוי זצ"ל

נדפס לראשונה מכתב יד

צוות הרבנים העורכים:
הרב יחיאל רווח - עורך ראשי

עורכי משנה:
הרב ישראל אנקווה
הרב אביחי בן ססי
הרב יקותיאל דהן

הספר יו"ל בסיוע משרד המדע
מינהל התרבות

כל הזכויות שמורות

המכון למצוות התלויות בארץ

ת.ד. 176 אלעד. מיקוד: 4081003
טלפון: 03-9030580 פקס: 03-9030891
דוא"ל: hol@macon.co.il

תוכן ענינים

דבר המכון

מאת ראש המכון הגאון רבי שניאור זלמן רווח שליט"א.....5

דבר העורך

דברי פתיחה על אופן עריכת הספר.....7

מכתבי ברכה והמלצה

דברי ברכה והקדמה מאת הראשון לציון ורבה של עיר הקודש והמקדש רבי שלמה משה עמאר שליט"א.....11

דברי ברכה ומבוא מאת הרב הגאון רבי שמעון ביטון שליט"א רב העיר בית שמש, ומלפנים ספרא דדיינא בעי"ת מראכש.....13

- מינוי הדיינים.....14

- ניהול בית הדין הרבני.....15

- מינוי סופרי בית הדין ותפקידם.....16

מבוא

דברי מבוא לספר.....19

- הענינים שנדונו במועצה: מקדשי שביעי, סדר נשים, הילולא דצדיקא.....23

- הפסיקה בבתי הדין לפי החלטות מועצת הרבנים.....24

חכמי ורבני בית הדין במראכש בתקופת שלטון הצרפתים.....25

ראב"ד מקודש הגאון הגדול רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל.....26

הדיין הגאון הגדול הצדיק והחסיד רבי מרדכי קורקוס זצ"ל.....27

הדיינים רבי יוסף חיים מימראן ורבי רחמים שמעון הלוי.....29

עדות חיה מפי סופר בית הדין.....30

- כוחו של בית הדין במראכש.....31

- שימוש כ'ספרא דדיינא'.....33

סדר עבודת בית הדין.....35

מפתח פסקים.....39

פסקי בית הדין.....א

לוח ראשי תיבות.....שצה

ביבליוגרפיה.....שצט

דבר המכון

א' דר"ח אייר תשע"ט

מה נכבד הוא היום בו אנו מגישים לפני התורה ויושבי על מדין, את ספר המשפטים מבית הדין במראקש בתקופה בה כיהנו בה גדולי עולם: הגאון רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל, הגאון רבי מרדכי קורקוס זצ"ל, הגאון רבי יוסף חיים מימראן זצ"ל והגאון רבי רחמים שמעון הלוי זצ"ל.

והנה, ידעתי גם ידעתי שרבים ספרים כאלו בכתב יד קיימים, וגם אצלנו קיימים כמה וכמה ספרים כאלו שמקורם בבתי הדין השונים במרוקו. אלא שברבים מן המקרים אינם אלא פסקי דין תמציתיים שאין בהם הרבה מביאורי הדינים ומקורות הדין וההלכה. והגם ששיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד, ואכן גם מפסקי הדין, ספרי השטרות, ספרי הממונות ועוד, יש מה ללמוד על סדר ונוהל הדיון, הנהגות בתי הדין ועוד. אולם אין ספרנו בדומה לזה, אלא כאן יש כמה עשרות תשובות מפורטות על מקורות הדין ובירור ההלכה, שנכתב על ידי בית הדין ובעיקר על ידי רבינו הגאון רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל, ועל כן אמרתי שכדאי להוציא כל הספר שהגיע לידינו בשביל תשובות אלו.

וזכור אזכור, את רצוני העז להגיע לכתבים הללו של פסקי הדין, והשתדלתי בעניין, עד שבסיעתא דשמיא זכיתי להגיע לכמה מן הספרים הללו, חלקם הגיעו לידי כמות שהם, וחלקם ניתנו לי לעיון, ולאחר נטילת רשות, פניתי לחדרי אשר אני לן בו, ועברתי על כל עמוד ועמוד וצילמתי במצלמה מיוחדת שעמדי, ומצילום כתב זה יוצא ספר זה לאור עולם. וכאן המקום עימי להודות ולהלל לידידינו הנושאים במשרה רשמית בקהילות היהודיות ברחבי מרוקו, שסייעו בידי והעבירו לי הכתבים הללו לעיוני, וזכות הרבים שיעסקו בתשובות אלו, יעמוד להם בזה ובבא ותהיה משכורתם שלימה מאת ה'.

את מלאכת פענוח כתב היד ופענוח המושגים, המקורות, ההארות והערות, וכל אשר לפניכם, הטלתי על בני בכורי מחמדי רבי יחיאל רווח שליט"א מחוקרי המכון, דעסיק באורייתא תדירא מתוך קדושה, והוא קיבל על עצמו המשימה, ובאהבה והתמדה, הוציא לאור עולם דבר המתוקן כפי שהוא נמצא לפניכם. ובמשך הזמן סייעו בידי כצוות עוד מחוקרי המכון הנוספים, הלא המה כתובים על שער הספר. ואייחד ברכה גם לידידי רבי אביחי בן ססי שליט"א, שטרח שיצא הספר כסולת נקיה, וכתב לתאר גם את עבודת בית הדין כפי שהיה בתקופת הרבנים הדיינים בספרם זה, יברך ה' פועלו ותהא משכורתו שלמה מאת ה'.

וכאן איתי המקום להודות ולהלל להאי גברא רבא משיירי כנסת הגדולה הגאון הרב שמעון ביטון שליט"א רבה של בית שמש, אשר יצק מים על ידי רבותינו חכמי מרוקו דייניה ורבניה, הוא אשר שימש כ'ספרא דדיינא' בבית דין זה במראקש אשר ממנו יצאו הפסקים המובאים בספר זה וחתומים עליו הדיינים הגאונים המוזכרים לעיל, וזאת למודעי כי מו"ר הראש"ל הגאון רבי שלמה משה עמאר שליט"א שלחנו אל הגאון רבי שמעון ביטון שליט"א, על מנת שיראה ויחליט

אם להכניס כל התשובות או חלקם להשמיט, ועוד את השתלשלות הדברים בדברי המבוא, והגאון רבי שמעון שליט"א נענה לבקשה זו **ועבר על כל הספר מרישא עד גמירא**, ותיקן את הנדרש, והעיר על הנצרך. ומעבר לכל זה עבר על המבוא על עבודת בית הדין, על הדיינים, ותיקן וסיקל כל הנזקק, והעמידנו על הדיוק, שיופיעו רק העובדות והמשפטים הנכונים והמדויקים, ללא כל תוספות שאין הם האמת היצוקה לחלוטין. ועל דא קא אמינא, יישר חייליה ויזכה לעוד שנים רבות טובות ובריאות, וליה נישא עינינו שלא יעדי מינן זיויה ויקריה של הגאון שיחי' עד ביאת גוא"צ ועד בכלל, אמן. [וזאת יש לדעת כי דעת הגאון רבי שמעון ביטון שליט"א הייתה ברורה כי אין צורך להשמיט מאומה, ואין ממה לחשוש מכל אשר העלינו לפניו, אולם כדי לא להטריח על הקוראים, תשובות שאין בהם ממש, אלא פסקי דין שחוזרים על עצמם ממש באותו לשון ורק בשינוי השם, לא ראינו שיש צורך להשאיר ולהכביד על הקורא, אולם כל אשר יש בו ממש, השארנו ללא שינוי, ולכן ניתן לראות שלעיתים אין מספר הפסקי דין עוקבים זה אחר זה].

וזו העת להכיר תודה גם לידידינו רב המעלה רבי **אברהם אסולין** שליט"א שעוסק רבות בתורת רבותינו חכמי המערב זיע"א. על סיועו בפענוח בכמה עניינים שנתקשינו בהם, וטרח מזמנו לכמה עניינים לתועלת הספר הזה, ישלם ה' פעלו ותהי משכורתו שלמה מאת ה'.

זכות גדולה ועצומה היא לעסוק בתורתן של קדמונים, ומעבר לידיעת התורה והפצת דעתם לדורות הבאים, ולהצילם מרדת לגניזה או אף גרוע מכך, יש גם תועלת גדולה, בתוספת יראת שמיים, מוסר והדרכה, כיצד עסקו בתורה במסירות ובתקופות קשות באופן פרטי וכללי, וזה מחזק כל העת, לידע כי יש דרגות גדולות לאן צריך לשאוף.

ב"ה זכינו בשנים האחרונות לברך על המוגמר ולהוציא לאור עולם כמה ספרים מתורת רבותינו חכמי מרוקו זיע"א, על המשניות סדר זרעים, פסקי הלכה ודרושים לחודש ניסן וחג הפסח, הגדה של פסח עם ביאור ופירושים מכת"י הרואים אור לראשונה אשר זכינו להוציאם ע"י המחלקה לפרסומים תורניים שע"י המכון, ועוד עמנו כתבי יד נוספים שטרם ראו אור. יעזרנו השי"ת להוציאם לאור עולם בקרוב.

וכאן המקום עימי להודות לכל העוסקים במלאכה בטורח ומאמץ רב, כדי להוציא הסולת נקיה ככל האפשר, יהי רצון שזכות רבותינו הגאונים זצוק"ל יעמוד להם ולבני ביתם, ויזכו לשפע רוחני וגשמי הם וכל אשר להם.

הכותב והחותם בעודי נע ונד בדרכי מרוקו, בעומדי בשערי העיר מרקש כתבתי הדברים, ובדרכי לאיסווארה חתמתי עלי גליון.

בברכה
שניאור ז. רווח
 ראש המכון

דבר העורך

ישמחו הלומדים ויגילו הדיינים. יום בשורה הוא לנו בהגישנו ללומדי התורה, יושבי על מדין, דיינים ופוסקים את 'ספר המשפטים השלם' אשר יו"ל לראשונה מכת"י ע"י המחלקה לכת"י שע"י "המכון למצוות התלויות בארץ" בראשות אאמו"ר הגאון הרב שניאור זלמן רווח שליט"א.

ספר זה שלפנינו הוא למעשה פנקס סיכום ופסקי הדיונים מבית הדין במראכש במהלך השנים תשי"ב-תשי"ח, אליו היו פונים התושבים היהודים של מראכש וסביבותיה לדרוש אלהים.

באותם שנים במראכש היו יותר מחמישים אלף יהודים, ובסביבותיה יותר ממאה אלף, אשר היו באים לדון על ענייני קטטות, מריבות, גירושין, משמורות הבנים, בקשות מזונות, לדון בענייני עזבונות, ירושות, והקדשות, הוצאות שם רע, חשש זנות, בעיות ממזרים, דיני מעגנים ועגונות, דיני הפרת הסכם השידוכין וכו' כמופיע בספר זה.

על פי החוק בתי הדין במרוקו היו מורשים לדון בענייני ירושות לפי חוקי התורה הקדושה, והיה להם תוקף מאת הממשלה בירושות וברישום קרקעות. אף כשיצא חוק בעת זמן שליטת הצרפתים, שכל משפחה ומשפחה היתה חייבת לרשום את עצמה ברישום הממשלתי, סופרי בית הדין היו הם אלו הממונים על רישום אוכלוסיית היהודים. גם מכירת קרקעות בין יהודי ליהודי או יהודי לגוי הייתה נרשמת אצל סופרי בית הדין, והיתה מקבלת גושפנקא ממשלתית לכל דבר ועניין. כח בית הדין היה רב והשלטונות היו כופין בפועל את פסק הדין ע"י השוטרים. בית הדין היה פועל ומתנהל בחכמה, ומתוך יחס של כבוד הדדי בין השליטים המקומיים והאזורים, המושלים העליונים ובית המלוכה, בהיעזרם בקשרים אשר איתם השתמשו הרבנים במשך השנים לצורך העלאת קרן התורה וההלכה. גם במקרים של התאסלמות רח"ל - היו פועלים הרבנים בזהירות מול השלטונות בכדי לגרום למאסרם של המעגנים על מנת שיגרשו נשותיהם. (בנוסף, היה בית דין של ערכאות לענייני ממונות והוא היה בית משפט מחוזי אשר אליו היה שולחים גם בתי הדין הרבניים).

מתוך התשובות שלפנינו בספר זה יוכל הקורא להבין מעט את הלך הרוח והחיים דאז, קושי הפרנסה והעניות הרבה שהייתה אז, ולדוגמא: אב הטוען לפטור עצמו ממזונות ילדיו כיון שהם אוכלים בבית התמחוי, ריבוי תביעות גירושין מצד האשה עקב שהבעל אינו יכול לספק אפילו לחם ולפתן בלבד, פסיקות בית הדין לאסור על הבעל לשכן בחדר אחד את ילדיו שיש לו מאשה אחרת עם אשתו החדשה, תביעת אחד מבני הזוג שלא לדור עם הורי בן או בת הזוג. מענה המשודכות בבית הדין על תביעת המשדכים להיכנס עמהם לחו"ק בשעה שאין להם עדיין צרכי חופה וכו' וכו'.

אופן עריכת הספר:

הספר שהיה מונח לפתחנו, כלל את 'ספר המשפטים' שהם דפי פנקס מזכיר בית הדין שעליהם נכתבו כל טענות הצדדים, הדיון ופסק הדיינים, העתקנו מכתב ידם, והיכן שראינו לנכון הבאנו

את מקורות ושרשי הדין עליהם הם התבססו, ואותם רשמנו בשולי הגיליון. כשמובא בגוף התשובה מקור עם ציטוט כל העניין ואין במקור הדברים תוספת הנוגעת לעניין לא הוספנו את המקור בהערה גם כשצוין 'ענין שם'.

חלק נכבד מראשי התיבות המובאים בספר פתחנו בגוף התשובה, כאשר חלקם הם ראשי תיבות שאין רגילות להשתמש בהם היום, אולם הם הופיעו בטופסי השטרות וכדו'. בנוסף, שאר ראשי התיבות הובאו ונפתחו בנספח בפני עצמו.

לפעמים בסוף תשובה, חוץ מהמילים הקבועות שחוזרות על עצמם בדרך כלל ('והכל שריר וקיים') אפשר לראות עוד מילים, או שהיו חוזרים על המילים, וככל הנראה באו כדי להשלים את השורה במקור ולא להשאיר את השורה חלקה וזאת על מנת למנוע תוספות מאוחרות וזיופים. בתשובות ארוכות ומפורטות חילקנו את התשובה לקטעים (שאלה, דיון, פסק).

הספר שלפנינו הוא למעשה סיכום על כל דיון לאחר כל הדין ודברים כפי שנאמרו בבית הדין ונרשמו על ידי מזכיר בית הדין ולאחר קריאת ודיון ופסק הדינים וכו', כך שרואים בתוך התשובה "עוד עמדו לפנינו בתאריך כך וכך" וכו', ולפעמים עוברים לתאריך אחר, ולבסוף הפסק דין גם הוא על פי רוב בתאריך מאוחר יותר. קריאת תשובות אלו הם למעשה דומה ל'שימוש' הנעשה ע"י שהלומד יושב על יד הדיינים ו'מתמחה' בצורה ואופן הפסיקה, וכן התייחסות המתאימה לכל נושא לפי המורכבות המיוחדת שלו מעבר לפסק הדין, המורה עבורנו את הפסק ואת המשפט.

ידוע ומפורסם הסיפור שפעם אחת התייגע רבות מרן הבית יוסף באיזה דבר הלכה, ולאחר שזכה והעמיד דבר ברור על אופניו ראה אדם פשוט שמזכיר תוך לימודו את פשט הדברים שהתייגע הוא עליהם, ולא ניכר איזה מאמץ מאותו יהודי להבין הדברים, על כן חלשה דעתו של מרן הב"י ופנה את מרן האר"י החי זיע"א והתנה את תמיהתו. ענה לו מרן האר"י שעל ידי עיונו הרב הסיר את הקליפה השורה על הדבר הלכה ההוא ואזי נעשה פתח פתוח לכל בר ישראל להבין הדברים על בוריין. מכאן נוכל ללמוד ק"ו על הוצאת ספרים וחיבורים לשם שמיים להגדיל תורה ולהאדירה, אשר הספרים היו מונחים ולא ידועים כלל או בכתב יד ולאחרי גיעה זוכים להעלותם על מזבח הדפוס, אשר על ידי כן זוכים ואותם ניצוצות קדושה ותורה יוצאים מהסתרם וגלותם, וזה מקרב הגאולה כמובא בספרים הקדושים.

"חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם" והיינו שעל האדם מוטל לתקן את העולם, אך איך ידע העולם הקטן - שהוא האדם מה מוטל עליו במיוחד מתוך כל עבודת הקודש בכל העולם כולו, אולי מוטל עליו במיוחד כתיבת והפצת חיבורים קדושים, ואולי על כתפיו מוטל במיוחד ללמד ולזכות את הרבים, ושמה במיוחד קיום המצוות בריבוי ובהידור? וצדיקי הדורות נתנו בזה סימנים לאדם באיזה דרך ילך בה ומה המעשה אשר יעשה. אך לכו"ע פשוט שאם מזמנים לאדם מלמעלה איזה עניין בקדושה סימן מובהק שזה מה שמוטל עליו לעשות, וע"כ כשהטילו הלי את מלאכת כתב היד של ספר זה, לא דרשתי או חקרתי יתר על המידה, ולא בדקתי את רמת הפלפול או טהרת העיון בכדי לדעת כמה תועלת תצא עבורי מן הענין, וסימן מן שמיא בענין זה, כי באותו היום שקיבלתי את הכתבים כבר השתלמתי תודה לאל בהבנת הכתב יד אחרי מעט קריאה ולימוד, בזמן שיש הלומדים אותו ביגיעה וזמן מרובה, ופשוט לי כי הסייעתא דשמיא המיוחדת הזו היא מהטעם הנזכר.

יהא רעוא מן קדם אלהא דשמיא וארעא שאזכה לערוך ולהפיץ בישראל עוד ועוד ספרים וכתבים הן בנגלה והן בנסתר, דשתייהם אחד "ואת הציפור לא בטר". ויפוצו בכל אתר ואתר.

אלהי אבי יהיה לי לעזר, שאזכה לשקוד על התורה כבבית שם ועבר, וכביום שבת שכלו בו כל עבודות, כן יהיו לי כל ימי השבוע ויסורו כל הטרויות. ובזכותו של יושב אהלים אבינו יעקב, נזכה לעץ הדעת טוב, ובזכות כל הצדיקים החכמים ויושבי על מדין, יפתח השם את מוחנו וליבנו בתורתו תורת חיים ונאכל גם מעץ החיים.

לי אקח לברכה, זו אכסניה של תורה, מכובדת ומפוארה "המכון למצוות התלויות בארץ" אשר בראשה עומד מור אבי רבי שניאור זלמן רוח שליט"א, אשר מאז הקים את המכון בשנת תשנ"ד, בראש מעייניו ורצונו עמדו, הפצת התורה בכל האמצעים ובפרט על ידי הוצאת חוברות תמידין כסדרן וספרים בתורת זרעים ובכלל, ומאז בחסדי שמים הפצת התורה ע"י מכון יקר זה ממשיכה ומתרבה מעת לעת כנהר שאינו פוסק, יתן השם ותהיה אכסניה זו בית ועד להוצאה לאור עולם של עוד ועוד ספרי רבותינו ובפרט גאוני וחכמי המזרח שעד יומא הדין רבים מכתביהם בכל מקצועות התורה, סוד ופשט, פסקים ופולולים, יקרים מזהב ומפנינים - נמצאים ספונים בקרן זוית, וממתינים לגואל אשר תשיג ידו בטהרתו, ויפזר ממעותיו וכספו, וישלח ידו ויקח מעץ החיים, תורת חיים, להפיץ תורה, ולהוציאה מחשכה לאורה, למען תתפשט תורת אל, בקרב כל ישראל.

תודתי נתונה להרב הגאון והחסיד רבי שמעון ביטון שליט"א רב העיר בית שמש ומלפנים הספרא דדיינא של ביה"ד זה, מחבר הספרים החשובים 'שמע בני' ו'מלאכת שמעון', אשר קיבלנו בביתו במאור פנים ובחביבות, וישב איתנו באריכות והסביר לנו מושגים ועניינים אשר לא ידענו מה הם, יאריך השם את ימיו בטוב ושנותיו בנעימים ויזכה ביחד עם כל ישראל לראות עין בעין בשוב השם את ציון בב"א.

אודה מעומקא דליבא למסייעים במלאכת התרגום, בעיקר לה"ה מור סבי רבי ישראל רוח שליט"א, שהמשפטים והמילים בשפה המרוקאית תורגמו לרוב ע"י, השם יתברך יאריך ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים ויזכה לראות בקרוב בהתגשמות כל רעיונותיו הטהורות בנוסף על המוסדות הישיבה ובכולל באלעד אשר הם מגדלור תורני חשוב ומפואר. להרב ניסים סבאג שליט"א בן הרב רבי יצחק סבאג שליט"א ממרוקו, אשר מילים ומשפטים שהתקשו בהם אחרים לפניו - היו למישור, יהי רצון שאורו ותורתו תאיר ותזרח לארץ ולדורים עליה. להרב אברהם אסולין שליט"א מהעיר אלעד אשר ידיו רב לו בכל ענייני רבותינו חכמי מרוקו, מאירי דרכנו ונתיבתנו הגאונים אשר בארץ המה החיים עמנו היום ואשר כבר מנוחתם עדן. להרב יקותיאל דהן שליט"א אשר טרח ועמל בעניין הוצאת הספר הלז באופן היותר בהיר ומכובד כיאה לכבודם של הדיינים הגאונים זיע"א. להרב אביחי בן ססי שליט"א אשר סייע והתעסק רבות בכלל ענייני הספר, עבר והגיה את תוכן הספר ואת הערות הנלוות עליו. וכן לשאר המסייעים בכל מה שהיה קשור להוצאת הספר לאור עולם, יה"ר שיבורכו ממקור הברכות ותהא משכורתם שלימה מן השמים בזכות זיכוי הרבים.

ביקרא דאורייתא

ע"ה יחיאל רוח ס"ט

בלאאמו"ר הגרש"ז שליט"א

Shlomo Moshe Amar

Rishon Lezion

Chief Rabbi Of Jerusalem

שלמה משה עמאר

הראשון לציון

הרב ראשי לירושלים

בעה"ת"ש, באחד בשבת שלשה עשר יום בסיון התשע"ט

אגרת ברכה והוקרה

כבוד ידידי וחביבי, ליש ולביא, איש כלבבי, המוליך והמביא. איש ורזי במלאכתו, באשר ה' אתו, כל דבר מביא בעתו, ועמל ויגע בתורתו. זה דודי וזה רעי, ועמו שעשועי, כב' הרב הגאון רבי שניאור זלמן ריוח שליט"א הרב של מושב בית עוזיאל ומייסד ויו"ר המכון למצוות התלויות בארץ. רחש לבו הטוב, דבר מועיל גם טוב, והוא כגן רטוב, להוציא לאור מקחן של צדיקים מצוקי ארץ, לקדושים אשר בארץ, נשמתם במרומי ערץ, אשר ישבו כסאות למשפט במושב בית דין בעיר תפארה, בעיר של תורה, חכמי העיון והסברא, שדעתם זכה וברורה. שהיו מבעיתים בשנינותם, ותהומות נבקעו בדעתם, עד עמקי ימה נחתו ברדתם, והשם היה תמיד אתם, לשמור בואם ולכתם, לבל יסטו ממסילתם. איזו היא דרך ישרה, סלולה נקיה וברה, כולה מלאה נהורה, מאור וזיו התורה, עם יראת ה' טהורה. עיר מראכש המפוארה, הידועה בכל אתרא, עיר בה האריות יהמיון, משם ישקון וירווינו, את מעמקי העיון, ומכל עיר אליה יבעיון, לשתות מבארותיה ונפשותם יחיון, העיר שהצמיחה בני עליות, בנסתרות וגם בגלויות, שבנו להם בשמים עליות, מאז ומשנים קדמוניות, יורדי ים התלמוד באניות. גם בזמנינו וגם בדורות האחרונים, העיר רבתי חכמים ורבנים, ושם ישבו מגדולי הדיינים, הבקאים בכל הענינים, המה הבונים, המקימים בתורה בנינים, ישרים ונאמנים, אדירי ארץ האיתנים, בעלי הקנינים.

וכבוד ידידי הרה"ג הרש"ז ריוח שליט"א השיג את פינקס הפסקים של ביה"ד במראכש מהדור האחרון שם ישבו מרנן ורבנן הגאונים הצדיקים, הן המה המחוקקים, מגדולי הפוסקים רבינו מכלוף אביחצירא, ורבינו מרדכי קורקוס, ורבינו יוסף חיים מימראן, ורבינו רחמים שמעון הלוי, עליהם השלום והחיים. זכותם תעמוד לנו ולכל ישראל אחינו אמן.

והנה הרב רבי יחיאל ריוח שליט"א חבר המחלקה התורנית של המכון קיבל על עצמו להיות עורך ראשי ולפענח את הכתב ולנקותו משגיאות, ולעמול על פסקים אלו עמל גדול עצום ורב ולבררם.

Shlomo Moshe Amar

Rishon Lezion

Chief Rabbi Of Jerusalem

שלמה משה עמאר

הראשון לציון

הרב ראשי לירושלים

והנה לתועלת הענין להרים את הרמה של החיבור הזה, ביקשתי את שאהבה נפשי מעלת ותהלת ידיד נפשי האדם הגדול מעוז ומגדול הרב הגאון ורב המעלות **רבינו שמעון ביטון שליט"א** רבה של בית שמש יע"א, שהוא כיהן כבוד כספרא דדייני במראכש שנים רבות, וידוע שהיה בקיא ומדקדק הדק היטב בכל עניינו, והוא בעינו הטובה עבר על כל הספר בעיון נמרץ, וחלק מהענינים זכורים לו היטב, ובטובו גם דאז ליעץ את חברי המכון לנחותם בדרך הראויה והנכונה לעיבוד וליבון הספה"ק הזה, ובחסדי ה' יתברך עמלו וחזרו על העבודה בניפוי אחר ניפוי, להוציא מתחת ידם דבר נאה ומתוקן וכראוי. ויה"ר שחפץ ה' יצלח בידם ותהי מלאכתם לשם שמים וזכות המחברים תעמוד להם ולכל זרעם לעד אמן.

מייחל ומצפה ליום בשורה בהרמת קרן התורה,

וליהודים תהיה שמחה ואורה,

בביאת משיחנו במהרה.

בשובה ונחת אמן.

שלמה משה עמאר

שלמה משה עמאר

הראשון לציון

הרב הראשי לירושלים

הרב שמעון ביטון

רב העיר בית-שמש

מח"ס שו"ת מלאכת שמעון

ושמע בני על התורה

כ"ו מנחם אב תשע"ט

מכתב ברכה והערכה

"לכל זמן, ועת לכל חפץ תחת השמים" (קהלת ג, א).

י'שתבח ה'בורא וי'תפאר ה'יוצר. אשר באהבתו וחמלתו לעמו ולצאן מרעיתו. נתן להם תורה. בת מלך יקרה. מפנינים נבחרה. ומאז דור ודור ודורשיו. דור ודור וחכמיו. לקדושים ארץ המה. ואדירי כל חפצי בם. יומם ולילה לא שכב לבם. המה הגיבורים אשר מעולם אנשי שם. בפלפול הלכה ואסוקי שמעתתא יש להם יד ושם. העמיקו והרחיבו בה. והוציאו אורות קדשים. פסקי הלכה לעם קדושים. בהגלות נגלות. אמרות טהורות. אור יקרות. זה הספר. הנותן אמרי שפר. שמו ומעמו "ספר המשפטים". סגולת מלכי רבנן. כבוד הרבנים הגאונים. דייני עיר ואם בישראל. עיר של תורה. מראכש המהוללה. בראשה עמד חד מן קאמיא. בנן של קדושים. אראלים ותרשישים. אספקלריא המאירה. אור המנורה. מורינו ורבינו הגאון הגדול האדמו"ר רבינו מכלוף אביהצירא זצוק"ל וזיע"א. נודע בשערים שמו. תקפו וגבורתו עמו. וחברי בית דין הגאונים. הלא המה בכתובים.

ברכות, שירות ותשבחות, למגלה צפונות נשכחות, אור יקרות מאירות, והמוציא לאור אמרות טהורות, אחד מבני עליה, סולת נקיה, רב פעלים לתורה ולתעודה, כולל כל כלי חמדה, הרב הגדול, מעוז ומגדול, הגאון הרב שניאור זלמן ריווח שליט"א, רב מושב בית עוזיאל ויו"ר ומייסד המכון למצוות התלויות בארץ, ועל יד המכון הקים בית המדרש בראשותו שיש בו תלמידי חכמים המומחים והעוסקים בנושא, והוציא לאור הרבה ספרים חשובים במצוות התלויות בארץ, וידיו רב לו בנושא, וכן הוציא כתבי יד של הראשונים. וזכות גדולה וסייעתא דשמיא היתה עמו, להציל את כתבי היד של ספר המשפטים של בי דינא מראכש מרוקו, טרה ויגע ואסף וקיבץ, ולא חשך מאמץ להביא אותו בשלימותו. זכות הגאונים כותבי הספר תהיה עמו, ויתקיים בו הפסוק ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו, וכל אשר יעשה יצליח, ויפוצו מעיינותיו חוצה, מתוך בריאות טובה ונהורא מעליא.

נתבקשתי על ידי מעכ"ת מוריני ורבינו עט"ר ותפארתנו, פאר הדור והדרו, מרן הגאון הגדול רבינו שלמה משה עמאר שליט"א, הראשון לציון והרב הראשי לירוש"ל לים עיה"ק, היות ושמשתי באותם השנים תשי"ב-תשי"ט כסופר בית הדין במראכש, נדרשתי ממעכ"ת לעבור על הפסקים וגם לנפות מה שלא צריך לצאת לאור. פקודתו שמרה רוחי, ומיד נגשתי לעבודה, וקראתי ושיננתי כל פסק ופסק בעיון ובריכוז, ולמי רות שיש בו פסקים בכל נושא שהנידון הוא כפול ואפשר להשמיט, אבל ספר תיעודי היסטורי, יופיו והדרו שיצא לאור שלם ביקרו. והיות וכתבתי בספרי "שמע בני", בהקדמה "תולדות אדם", כי אמת יהגה חיכי כי רבינו ראב"ד מקודש האדמו"ר רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל הוציא אותי שלא ברצוני מהישיבה בהייתי שמה ר"מ, וגזר אומר שאני חייב להיות סופר, והוא אכן מינה אותי כמובן ע"י הממשלה, וכתב בכתב ידו שלא זוהי ידי מתוך ידו עשר שנים, ושמשתי אותו בכל דבר שבקדושה, ובענוות חן כתבתי שהייתי אכן יד ימינו בכל המישורים, ולזה הייתי מעורה בבית הדין בכל המתרחש, זיע"א. וכשהתחלתי לשוטט בפסקים, מצאתי עצמי בימי קדם אזכרה, ונזכרתי ברחובות מראכש, והנה אני מטייל בתוך רחובותיה ונזכר באנשים רבים שטיפלתי בענייניהם כגון: ירושות, הקדשים, והסכמים שכתבתי עבורם, כמו כן עלו בזיכרוני טוענים רבניים, וגם אנשים פשוטים, ברוך זוכר כל הנשכחות.

תבענה שפתי תהלה לכן חכם ישמח אב, חריף ובקי, ומשנתו קב ונקי, הרה"ג יחיאל ריווח שליט"א העורך הראשי, חכם מהיר וזריז במלאכתו, באשר סייעתא דשמיא היתה אתו לפענח היטב את כל כתב היד שנכתב בכתב חצי קולמוס, והעתיקם העתקה מדוייקת דבר דבור על אופניו. כמו כן עשה הגהה מדוייקת בהשוואה לכתב היד ובהשוואה לדברי הפוסקים המובאים בספר, וזו באמת עבודה קשה הדורשת ריכוז רב ודיוק רב, ברח"ה חילו ופועל ידיו תרצה.

ושפתי רננות יהלל פי, לכבוד רבני המכון הרב יחיאל ריווח שליט"א, הרב אביחי בן סמי שליט"א והרב יקותיאל דהן שליט"א שטרחו ויגעו והעמיקו וכתבו בחכמה ובינה, והוסיפו נופך ספיר ויהלום לפסקים הרבים שבספר, ציונים והערות מפוסקים ראשונים ואחרונים. גם נהניתי מאוד מהתוספתא, יישר כוחם וחילם לאורייתא.

בהזדמנות זו בס"ד אני רוצה להעלות בכתב כיצד היה מינוי הדיינים במרוקו וסדר ניהול בית הדין, ומי הם סופרי בית דין ומינויים ועיסוקם:

מינוי הדיינים

טרם נגה אור שמש של ממשלת צרפת במרוקו, היו מתאספים ראשי הקהל יחד עם תלמידי חכמים גדולי תורה, ובחרים גדול בתורה ומפורסם, וממנים אותו עליהם לדיין, והם מתחייבים לסור למשמעתו. הדיין שנבחר הוא למעשה ראש בית הדין,

והוא בוחר שני תלמידי חכמים גדולים בתורה לכהן כדיינים לצדו. בשנת תרע"ב (1912), כשנכנסו הצרפתים למרוקו, הממשל הצרפתי בשילוב עם הממשלה המלכודתית המרוקאית מינו בתי דין רבניים אזוריים בכל ערי מרוקו, כאשר בכל בית דין מינו מזכיר השולט היטב בשפה הצרפתית, ולאחרונה גם בשפה הערבית. בעיירה גדולה הסתפקו במינוי דיון יחיד. משכורתם של הדיינים והמזכיר משולמת ע"י הממשלה. בשנת תרע"ה (1915) מינו לראשונה בית דין רבני גבוה לערעורים שמושבו היה בעיר הבירה רבאט, ובראשו עמד הגאון הגדול מרן המלאך **רפאל אנקווא** זצוק"ל וזיע"א, ומאז ת"ח גדולים בתורה, בדרך כלל ראשי ישיבות, אם רצונם בדיינות, שולחים בקשה בצירוף קורות חיים לבית הדין הגבוה ברבאט, ובית הדין מזמין לבחינות. הבחינה היתה בגמרא ובארבע שולחנות. המבחן אורך כשבוע. אם הנבחן הצטיין בבחינה מעניקים לו כושר לדיינות (וראיתי לפעמים, גם כאשר הנבחן נכשל, נותנים לו הזדמנות נוספת להיבחן שנית). ובכדי להתמנות לדיין צריך הוא לפנות למנכ"ל בתי הדין הרבניים, שגם הוא ממונה מטעם הממשלה (הכרתי את המנכ"ל האחרון, ושמו מורים בוטבול), ולחציג את תעודת הכושר שלו לדיינות, והמנכ"ל, בעת שהוא רואה לנכון, משבץ אותו ושולח אותו לעיר שחסר דיין בהרכב, או כדין יחיד לאחת העיירות הגדולות.

ניהול בית הדין הרבני

המזכיר הוא המנהל הכללי. התובע מגיש קובלנה בדין ודברים שיש לו על הנתבע למזכיר בית הדין. המזכיר קובע תאריך לדיון ושולח הזמנה לב' הצדדים. ביום הדיון מופיעים התובע והנתבע או באי כוחם, ומזכיר בית הדין שהוא גם ת"ח יושב לצד הדיינים, והוא הכותב ידנית את טענותיהם של המתדיינים בפרוטוקול, שהינו מסמך שמתועדים בו טענותיהם של הצדדים, וכן מסמכים ועדויות ופרטים אישיים הקשורים לדיון. אחרי שנגמר הדיון, המזכיר מוסר את הפרוטוקול לראש בית הדין והוא מעיין בו ומוסר אותו לאחד הדיינים שיכתוב פסק דין. אחרי שהדיין כתב פסק דין מנומק ומפורט, מגיש אותו שוב לראש בית הדין, ראש בית הדין מעיין בו, ובמידה ויש לו הערות, מעלה אותם על הכתב. אחרי שנגמר הפסק, האב"ד מוסר אותו למזכיר, והמזכיר מעתיק אותו בחוברת הנקראת "חוברת המשפטים". ובמידה שיש ערעור, פונים לבית הדין הרבני הגבוה ברבאט.

יש שינוי גדול מאוד בין בתי הדין במרוקו לבתי הדין בארצנו הקדושה: כאן בארץ ישראל, מי שרוצה להוציא צו ירושה, כשפונה לבית הדין הרבני, הוא חייב להתום על טופס שמקבל עליו סמכות בית הדין לדון בנושא הירושה, וזה נקרא בורות. במרוקו, בתי הדין הרבניים דנים בענייני ירושות כפי התורה וההלכה! ובענייני דיני ממונות, לפי החוק הראשון בשנת תרע"ה, לבתי הדין הרבניים יש סמכות לדון בדיני ממונות, כפי התורה. מאוחר יותר הוציאו חוק האוסר על בתי דין רבניים לדון בדיני ממונות.

מינוי סופרי בית הדין ותפקידם

בשנת תרע"ה החל חוק סופרי בית דין הרבני. סופר בית דין נקרא בצרפתית נוטריון יהודי. הסופר הוא ת"ח, אמנם צריך שיהיה לו כתב יפה, כי זה מתבקש. הוא עובר בחינות בבית הדין המקומי היכן שהוא עתיד לכהן. הבחינות הן באבן העזר וחלק גדול מחושן משפט. לאחר שעבר את הבחינות בהצלחה, בית הדין נותן לו אישור הסמכה לסופר, שאותו הוא צריך להגיש למשרד המשפטים בצירוף קורות חיים ומסמכים מהמשטרה וממשרדים שונים שעברו נקי. כשנמצא הכל כשורה, חותם על המינוי היועץ המשפטי לממשלה שהוא בעצם משנה למלך (דוגמה לאישור מינוי זה אפשר לראות בספרי מלאכת שמעון, צילום של המינוי שלי לסופר ונוטריון, והוא מתורגם לעברית).

מספר הסופרים בכל בית דין אזורי, לא פחות משלושה, ויש להם משרד רחוק מבית הדין. בראש וראשונה הם ממונים על רישומי נישואין באופן בלעדי, והם מסדרי חו"ק ורק הם, ואפילו לא ראשי ישיבות ולא ת"ח גדולים ואף לא דיינים! (אמנם הם יכולים כמובן להיות בחופה בנוכחות הסופרים) והם עדי הקידושין וחותמים על הכ"תובה (נימוקים לכך ראה בהקדמתי לספרי "שמע בני", קחנו משם). אחרי הנישואין, הסופרים מעתיקים את הכתובה בספר הכתובות וחותמים עליה שני סופרי בית דין שנבחרו בחופה.

כמו כן, הסופרים כותבים ועורכים שטרי מכר נכסי דלא נידי בין היהודים, ובין יהודי שמוכר לגוי. כותבים השטר ומעתיקים בספר בממונות, כולל צוואות, מתנות, עסקאות, משכנתאות, חובות והרשאות. על כל זה חייבים לשלם טאבו – מס ממשלתי, כל דבר לגופו. על גביית עדויות, הנפקת תעודות לידה וספר משפחה – יש פטור ממס.

הסופרים הם גם מסדרי הנישין, לאחר שבית הדין הרבני מאשרים גירושין.

שכר הסופרים: מנכסי דלא נידי מקבלים שני אחוזים מערך המכירה. לשאר שטרות חו"ק, גיטין, וכו', יש אגרה עם תעריף קבוע שהממשלה מוציאה בכל עת, ומפרטת מה התשלום על כל שטר ושטר, ומזה מתפרנסים הסופרים.

סיכום הדברים: הסופרים הם רבנות עצמאית על יד בית הדין הרבני. בסך הכל, הקשר שיש ביניהם הוא קיום החתימות ע"י ראש בית הדין הרבני. החתימות הנ"ל מקיימות וראש בית הדין חותם עם חותם בית דין. יש לציין שראש בית הדין אינו קורא שום שטר, הוא רק מקיים את החתימות. ולכן נקראים סופרי בית הדין, שהם הסופרים המוכרים לבית דין. ולא כמו שחושבים בטעות שהם ספרא דדייני כמו פה בארץ, שהוא רק כותב פרוטוקול. הרבה פעמים נשאלתי מאת בתי הדין מה זה שנקראים סופרי בית דין? וענתי כנ"ל, וזאת הזדמנות להעלות על הכתב.

חלק מהדיינים במרוקו כיהנו כסופרי בית הדין ואח"כ התמנו לדיינים. לדוגמה, הגאון הרב יוסף חיים מאיימרן זצ"ל, היה סופר בית הדין בפאס, וכן שני תלמידי חכמים גדולים שעלו ממרוקו, האחד, הרב יוסף שרביט זצ"ל היה סופר בקזאבלנקה והתמנה לרב העיר אשקלון ואח"כ לראב"ד באשקלון. הרב אברהם אלמליח זצ"ל התמנה לרב העיר דימונה ואח"כ התמנה לדיין בבאר שבע. הרב אלמליח שבק לן חיי, היה רב בעיירה גדולה במרוקו, ועבד איתי כסופר בית דין תקופה גדולה.

לסיכום, דברי ספר המשפטים שהובא ממראכש יש לו מטרה נעלה.

מורי ורבי האדמו"ר רבינו מכלוף אביחצירא זצוק"ל וזיע"א, חיבר שלשה ספרים: יפה שעה – שו"ת. מאין יבוא – על תרי"ג מצוות. מכלל יופי – דרשות. כולם נדפסו בחייו, ובס"ד זכיתי לערוך אותם ביחד אתו, שביק לן חיי, במשך חודשים רבים ב"ה.

מורי ורבי הגאון הרב מרדכי קורקום זצוק"ל וזיע"א חיבר שני ספרים: גדולת מר"דכי, שיש בהם שו"ת וגם פירוש על הראב"ע. נדפסו אחרי מותו כאן בארץ. שני הגאונים הגדולים – הרב יוסף חיים מאיימרן זצ"ל והרב רחמים שמעון הלוי זצ"ל, שאותם הכרתי היטב, שבקו לן חיי (רבי יוסף חיים מאיימרן נפטר בארץ, ורבי רחמים שמעון הלוי נפטר בטאנג'יר) – לא השאירו שום כתבים, ואם כך, הפסקים האלה שעליהם התמו, אין ספק שכתבו בפועל פסק זה או אחר, וזה יהיה זכרונם לעד. וראה בספר פלא יועץ על הפסוק דובב שפתי ישנים, פירשו רבותינו ז"ל, שכל תלמיד חכם שאומרים דבר תורה משמו בעולם הזה, שפתותיו דובבות בקבר, ויש לו הנאה ונחת רוח. וראיתי שמוכא בשאלתות שכל מי שאומרים הלכה משמו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר, מדובר רק בדבר הלכה.

זכותם של כל הגאונים הכתובים וחתומים בספר תגן בעדנו ובעד כל ישראל, ונזכה בע"ה ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ונזכה לגאולה שלימה ולביאת משיחנו בב"א.

הרב שמעון ביטון
ד"ר שמעון ביטון
המרא דאתרא
בית שמש

הרב שמעון ביטון
רב העיר - בית שמש

התמונות באדיבות מכון יד הרב זריהן אלעד
נוסד לע"נ הגה"ק רבי יעקב חי זריהן זלה"ה ורעייתו
רב וראב"ד עיה"ק טבריה

מבוא

יהי ה' אלוֹקֵינוּ עִמָּנוּ, כֹּאשֶׁר הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ...

רגש שמחה וצהלה עת באים אנו לפרוס מעט מילים על רבותינו הגדולים יושבי על מדין, קדושים אשר בארץ המה, אשר דנו דין אמת לאמיתה, במבוא זה ננסה להציג מעט לפני הקורא את גדלותם ועוצמתם של בתי הדין באותה תקופה, עת ישבו על מדין גדולי ומצוקי ארץ, אשר בענותנותם המרובה הסתירו את גדלותם וגאונותם בכל מכמני ים התלמוד והפוסקים, אך כיום מפורסם וידוע לכל, כי כל אותם יושבי על מדין בכל רחבי מרוקו, היו גדולי עולם, אשר עיניהם צופות מסוף העולם ועד סופו, ביניהם אנו יכולים למנות כמה מהם החל מן הדורות הקדומים ועד לדורנו האחרון: רבי יצחק דה לוייה אשר הגיע עם מגורשי ספרד בשנת ה'רנ"ב וכיהן כאב בי"ד במרקש, רבנו יצחק בן וואליד בעל שו"ת 'ויאמר יצחק' אשר שימש כאב בית הדין ורבה של טיטואן במשך כארבעים שנה, רבנו ה'אביר יעקב' זיע"א אשר שימש כרבה של תאפיללת, ה'באבא סאלי' - רבי ישראל אבוחצירא זיע"א שימש כאב"ד בעי"ת 'ארפוד' הסמוכה לריסאני, רבי רפאל ברוך טולידנו זצוק"ל רב ואב"ד מקנס, ורבי שלום משאש זצוק"ל אשר שימש כרב וראש אבות בתי הדין בקזבלנקה, ועוד ועוד גדולי וחכמי יהדות מרוקו גדולים אשר בארץ המה.

ספר זה שלפנינו הוא למעשה פנקס סיכום הדיונים ופסקי הדינים מבית הדין במראכש אשר שימשו בו הדיינים הגאונים רבי מכלוף אבוחצירא (ראב"ד), רבי מרדכי קורקוס זצ"ל, רבי יוסף חיים מימראן זצ"ל, ורבי רחמים שמעון הלוי זצ"ל, אשר שימשו בבית הדין במהלך השנים תשי"ב-תשי"ח, בית דין זה אליו נהרו היהודים אשר במראכש וסביבותיה אשר מספרם עמד על יותר ממאה אלף איש ואישה באותו אזור. שם היו באים לדון על ענייני משפחה רבים - קטטות, גירושין, מזונות, ירושות ועזבונות וכו' כמופיע בספר זה. אף מכירת הקרקעות אשר היה יהודי מעורב בהם הייתה בסמכות בתי הדין הללו והאחריות היתה מוטלת על סופרי בית הדין שהיו מופקדים גם על נושא זה.

בית הדין היה מתנהל ביד רמה, מתוך יחס של כבוד הדדי בין השליטים המקומיים והאזורים, המושלים העליונים ובית המלוכה, והיו נעזרים בהם כדי לשמר את כוחו של בית הדין ולרומם את קרנו, כידוע, בשעת הצורך היו כופין את פסקי הדין על ידי שוטרי השלטונות.

פנקס זה של תאריכים אלו, מתייחד בכך שנכתב בזמן שינויים ותמורות שהוצרכו דין וחשיבה אותנטית. במרוקו דאז אין מנהג עיר אחת כמנהג עיר אחרת. כל עיר מנהגותיה ותקנותיה כפי אשר התקבלו במשך דורות ע"י רבני וגדולי העיר. חילוק המנהגים המרכזי היה בין מנהגי התושבים אלו שהתיישבו במרוקו מזמן קדום כאשר חלקם כבר בזמן בית המקדש השני, ובין מנהגי המגורשים אלו אשר גלו מספרד ופורטוגל בזמן חורבנם הרוחני, בתקופת הגירוש של שנת ק"נ ומאוחר יותר בתקופת הגירוש של שנות רנ"א - רנ"ב.

המגורשים התיישבו ברחבי מרוקו. חלק ניכר מהמגורשים התיישבו בעיר הבירה הצפונית 'פאס', שהייתה באותם ימים מרכז מדיני וכלכלי חשוב, וחלק קטן קבעו את מושבם בעיר הבירה הדרומית מראכש. מאז הגירוש הגדול כונו יהודי המקום הוותיקים: 'תושבים', והמתישבים החדשים כונו

'מגורשים'. כינויים אלה רווחו כבר בשנים הראשונות שלאחר הגירוש. בין השנים 1494-1750 תיקנו חכמי המגורשים בפאס תקנות הידועות בשם: 'תקנות המגורשים מקאשטילייא' או: 'תקנות פאס'. התקנות נועדו להסדיר את חיי הציבור ואת חיי הפרט בתחומי החיים השונים כמו: ירושות, כתובות, מסים, ועוד. התקנות התקבלו על ידי כל יהודי פאס ויהודי הקהילות הצפוניות, וכפי שאנו קוראים בתשובתו של ר' יהודה בן עטר (1656-1733) לחכמי ארץ ישראל וז"ל: "והתקנה שנהגו ותקנו ביניהם קהילות פאס המגורשים מקאשטילייא וגירי אבתריהו... כל שאר ארצות המערב פאס ותיטואן, ואלאקצאר וכל הגליל ההוא ומכנאס וצפרו כולם כאחד עושים כמנהג המגורשים".

בספר 'קורא הדורות ממראכש' מסופר, שהיו יהודים מהקהילה המקומית שהלשינו על המגורשים למלך של מרוקו. בעקבות זאת, המגורשים שלחו משלחת של חכמיהם אל המלך, כדי לבקש שלא יאונה להם שום רע בעקבות ההלשנה, והתחייבו לו בתמורה להוריד גשמים מתי שהוא יצטרך. המלך נענה לבקשתם, ודרש מהם התחייבות בכתב, ונתנו לו.

בחודש תמוז, ביקש המלך מהם להתפלל בכדי שירדו גשמים, ואכן אחר תפילתם נענה להם בורא עולם וירדו גשם בעיצומו של קיץ. לאור זאת, הסכים המלך בהחלטה סופית להשאירם במראכש. אולם, עם השנים, העוינות מצד התושבים כלפי המגורשים - נעלמה ולא רק שהכירו במגורשים ובגדלותם ובסמכותם של גאוניהם ורבניהם, אלא שהם ומנהגיהם הושפעו רבות מהמגורשים. בין היתר, שינו הם את נוסח התפילה שלהם לנוסח של המגורשים. למרות זאת, תמיד נשארו הבדלים בין שתי הקהילות בכל מיני נושאים, ונציג מספר דוגמאות:

קביעת יום החתונה - אצל המגורשים היו מתחתנים רק בימי רביעי.

תנאי הכתובה - בנוסח הכתובה אצל המגורשים היו מקפידים לציין שהכתובה כמנהג קאשטילייאנוש, לעומת הכתובה ע"פ מנהג התושבים שהיתה כפי המובא בגמ' (כתובות נב.): "את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי", עישור נכסים לבנות וכו' הכל כפי ההלכה. כמו"כ, בכתובה למנהג המגורשים צוין שהיא כפי המנהג שהביאו עמהם מספרד, ובין המנהגים היה המנהג שמחצית מהרכוש לאשה ומחצית לילדים.

דיני ירושה - אחרי פטירת הבעל, האשה הייתה מקבלת חצי מהירושה, והחצי השני היה לילדים. **מנהגי שבת חזון** - מנהג המגורשים לאכול בשר ולהתלבש לכבוד שבת כשאר שבתות השנה ללא שום שינוי, שכן קבלה בידיהם שהם לא נכחו בחורבן הבית השני.

אלה כאמור דוגמאות בודדות, אך קיימים עוד הרבה הבדלים, וכמה ספרים יצאו על 'תקנות המגורשים'.

מועצת הרבנים במרוקו

עם התפתחות מדינת מרוקו, ובפרט כשנהפכה להיות מדינת חסות של צרפת אשר השקיעה כספים לפיתוח המדינה, כולל דרכים וכבישים מהירים בין הערים והקשרים נעשו תכופים כולל קשרי חיתון בין המקומות השונים. ומכיוון שהיה לכל כפר ועיר מנהגו ותקנתו, נצרכו לשבת חכמי ודייני המדינה ולדון ולתקן תקנות לכל עניין ועניין, בעקבות זאת נוצרה כינוס 'מועצת הרבנים במרוקו' אשר בה השתתפו רבני ודייני מרוקו הגדולים ונציגי המלוכה. את החלטות הכינוס היו קובעים בכל המדינה כולה.

נרחיב מעט את הדיבור על מועצת הרבנים הנ"ל וחשיבותה, על פי מאמרו של הרב אביחי בן

התכנסות 'מועצת הרבנים' השנייה - מימין לשמאל: דייני ביה"ד מראקש רבי רחמים שמעון הלוי, רבי מכלוף אביחצירא ורבי יוסף מאימראן, אחריהם רבי אפרים אנקאוה ורבי ציון אבן דנאן אשר היו דיינים באו"ד

ססי שליט"א, מחברי המכון,⁸ אשר אסף כעמיר גורנה תיעודים ופרטים על השתלשלות מועצת הרבנים במרוקו, הענינים אשר העלו בה ועוד, וזה אשר דלינו מדבריו:

זכות גדולה זכתה מרוקו והיהודים אשר בתוכה. בשנת תש"ז נערך כינוס מפואר ראשון (ולא אחרון) מסוגו שבו השתתפו צדיקים וקדושים, אבות בתי דין ודיינים יושבי על מדין, אשר ראו שחובת השעה להתכנס, לדון ולהחליט בנושאים העומדים ברומו של עולם הנוגעים ליהודים אשר בממלכה. מספר מטרות קודש היו לכינוס זה ולבאים אחריו אולם כולם היו תחת מכנה משותף: העמדת הדת על תילה וחיזוק חומות הטהרה של כל יהודי מרוקו.

לא בכדי נכתב כאן 'של כל יהודי מרוקו', בחוברת של הכינוס הראשון שיצאה לאור לאחר מכן נכתב: 'מטרה ראשונה של כינוס המועצת היא: טהרת ההלכות בדינים ובמנהגים אשר אינם בשוה בערי מארוק'. כאן אנו רואים שהיה חשוב לרבני מרוקו לאחד ולאגד את כל יהודי המדינה בדיני תורתנו הקדושה השייכים לכלל ישראל. יש לציין שאין מדובר כאן על איחוד של מנהגים והנהגות אצל משפחות וקהילות שונות, לא לזה התכוונו הרבנים זיע"א, אלא כאן רצו לבסס את דיני איסור והיתר, אישות, דיני ממונות, שמירת השבת ועוד, דינים השווים לכל אחד ואחד מעם ישראל באשר הוא.

היזום למועצה זו היה מר מוריס אבוטבול המכונה 'מנהל כללי מטעם הממשלה לבתי הדין'. עד שנת תשט"ו נערכו שש התכנסויות כאלה, פרטים על מהלכם וההחלטות פורסמו בחוברות שיצאו לאור לאחמ"כ תחת הכותרת: "מועצת הרבנים במארוק האסיפה השנתית", מהם ניתן ללמוד פרטים על הנושאים שהעיקו על הדיינים ועל הניסיונות לתיקונם.

בכינוס של מועצת הרבנים הראשונה שהתקיימה ברבאט השתתפו דיינים ומו"צ נכבדים ובראשם: הרב כמוהר"ר יהושע בירדוגו ראב"ד מ' יש"ץ, כמוהר"ר שאול אבן דנאן יש"ץ וכמוהר"ר מיכאל יששכר אנקאווא יש"ץ, כמו כן נמצאו והיו באסיפה הרבנים: הרב שלמה הכהן אצבאן ראב"ד אוזדא, הרב חיים דוד סירירו ראב"ד פאס, הרב ברוך רפאל טולידאנו ראב"ד מקנאס, הרב דוד בן שושן ראב"ד דאר לבידא (קזבלנקה), הרב אהרן בן חסין ראב"ד אצווירא, הרב מרדכי אנקאווא ראב"ד טאנג'יר, הרב יוסף משאש חבר בד"ץ מקנאס, הרב ידידיה מונסוניגו חבר בד"ץ פאס, הרב שמעון הכהן חבר בד"ץ דאר לבידא (קזבלנקה).

את ישיבת המועצת הראשונה פתח ראש בית הדין הגבוה שהיה גם הרב הראשי, הרב יהושע בירדוגו צוק"ל. מבהיל לראות אלו דברי ענוה והצטנעות בהם פתח וסיים את דבריו כאשר הוא מפחית מערכו הרם מול הרבנים הגאונים שבאו לכינוס.

אחריו דיבר הרב שאול אבן דנאן צ"ל ראש הרבנים במרוקו בדורנו ואחרון מתקני התקנות שהיו שם. בדבריו הראשונים עמד על ענייני סדר נשים הצריכים חיזוק ובתוך דבריו הדגיש בצורה תקיפה את חשיבות כינוס המועצת: "זאת מטרת האסיפה לגמור את הדין לפי המצב הנחוץ על פי תקנה מוחלטת וכך היא דרכה של האומה הישראלית מיום שחרב בית המקדש ועד עתה דור אחר דור רבותינו הראשונים והאחרונים מיישרים אורחות משפט בנחוץ לאותה העת בתקנה מוחלטת אף נגד משפט ברור".

באסיפה הראשונה הוחלט שדיין הרוצה להעלות נושא, עליו לשלוח העתק הצעתו (הרצאתו) חודשיים לפני מועד הכינוס כדי לאפשר למשתתפים לעיין בו. בכל כינוס היה עומד על סדר היום נושא או כמה נושאים אחד הדיינים היה מרצה ומציע פתרון. בכינוסים לאחר מס' שנים עלו נושאים שכבר עסקו בהם כדי לוודא אם אכן בוצעו ההחלטות.

המועצת רצתה בכל עוז למנוע הידרדרות רוחנית בקרב הקהילות עקב החינוך החילוני של כ"ח שניסה לכרסם בכרם בית ישראל, ובעיניה, ההשתדלות הראשונה היתה לחזק את החינוך היהודי הטהור כמשקל נגד.

הרב שאול אבן דנאן צוק"ל אמר בנאומו במועצת הראשונה: "המרכז הדתי והתורני אשר היה 'מארוק' לבני ישראל בקרב ארצות מושבותם, יחד כולם מוט התמוטטו הלך וחסר יום יום, רוח עוועים רודפת אותם באף לכלות כל זכר למו מן הארץ. תוגה נאנחה ודאגה חרדית במשכיות לב כל איש ישראל הנאמן לדתו, עת בהעבירו שרעפיו לנגד עיניו, כי תורת ישראל תשתכח חלילה מקרב היהדות המרוקאנית".

בעקבות הדברים נבחרה ועדת רבנים שתטפל בנושא. הרב שאול אבן דנאן מתח ביקורת על עשירי היהודים במרוקו שאינם תומכים בחינוך. יש לציין שעם כל זאת, לאחמ"כ שקמו בתי ספר ברוח התורה השתתפו מס' ארגונים בתמיכה בהם וגם קופת הסולטאן השתתפה וסייעה.

למרות הרצון להגיע לאחידות המנהגים בכל הקהילות היו נושאים שהושארו לבתי הדין המקומיים. למשל, הוחלט שאין להכניס סעיף לגבי ניקור הבשר בתקנות המועצת, אלא כל בית דין יפקח על המנקר בעירו. עוד התברר שלא כל סופרי הסת"ם בקיאים, אבל הוחלט במועצה שבתי הדין יפקחו עליהם שכן אין אפשרות לבחון כל סופר.

רק בנושא אחד - ירושת האשה והבת הנשואה שהיה שנוי במחלוקת, הוחלט לבדוק את דעת הקהל בקהילות. בנוסף, בשני נושאים הוחלט ע"פ הנהוג בארץ ישראל: א. ייבום או חליצה ב. הגרוש נדחה מדירתו והגרושה נשארת בביתם.

מקדשי שביעי

במועצה הראשונה העלה הרב אבן דנאן את ענין השבת וביקש שהרבנים יעוררו את העם והוסכם שלכל הפחות ידרשו פעם אחת בחודש ביום שבת בחיזוק השבת.

יש לציין כי בפאס הוקמה חברת 'שומרי שבת' שדאגה לכל עניני השבת בכלל.

סדר נשים

כאמור, אחד הנושאים שעלה רבות במועצת הוא כל עניני אישות, נישואין וגירושין, כתובות ושטרות. ענינים אלו היו בכל כינוס של המועצת ובכך חיזקו וביצרו את היוחסין במרוקו שישארו על טהרת הקודש מכל הבחינות. נושאים רבים ומגוונים היו בכינוסים אלו השייכים לבית היהודי, ובזכות גדלותם ובקיאותם של הדיינים והפוסקים של חכמי המערב שידיו רב להם בענינים אלו, נעשה סדר בכל הדינים האלו עד ירידה לסעיפים הקטנים ביותר בהלכה כולל תקנות למניעת בעיות עתידיות.

קבעו כמה זמן יהיה בין השידוך לנישואין, עוד ביטלו את הנוהג שהיה משנים קדמוניות לעשות קידושין שלא בזמן החופה והונהגה צורת הנישואין המקובלת היום. כמו"כ, סכום הכתובה המירבי נקבע כאחיד לכל הקהילות בכדי שלא יהיה מצב בו לא יוכלו לעמוד בהתחייבות בעת גירושין חלילה. (כאן למעשה אנו רואים שהדיינים היו מנהלים את חיי היהודים לפי התורה ללא התערבות הערכאות בנושאים אלו וכמו שמצוי היום בעה"ר בו ישנה התערבות בוטה ודיני גטין וכל עניני הממון הנוגעים להם משתנים לפי בתי המשפט רח"ל).

הילולא דצדיקא

גם על דבר ההילולות לא פסחה המועצת וענין זה לא נעלם מעיניהם של הדיינים הגאונים זיע"א. עורכי ההילולות במרוקו היו נעזרים ע"י מעמד ההילולא להתרים את הבאים עבור כל מיני ענינים חשובים: לת"ת, לארגוני חסד ולצרכי הרבים, אולם לפעמים צורת ההיערכות להילולא לא היתה על הצד היותר טוב וגרמה למס' מכשולות.

במועצת הראשונה התבטא הרשא"ד בדברים הבאים: "באמת ראוי לומר על זה המשל שאומרים: 'לצרעה לא מעוקץ ולא מדובשך' וגם אל תקרי 'הלולים' אלא 'חלולים', אבל מה נעשה כבר הרגש הזה נסתפח בלב ההמון ונעשה להם כיסוד האמונה. גם הדת נתנה ביד תועלת הממון וקשה לעצור הדבר מכל וכל". באותו מעמד קבעו תקנות שיהיו בכל הילולא ובכל בה"ח בכדי שישמרו על קדושת המעמד עד כמה שניתן. מעמדם החזק של הרבנים אפשר להם לצאת גם נגד דבר כזה שהיה מורגל אצל יהודי מרוקו ולא חששו לצאת באזהרה לציבור אם הדבר היה טעון תיקון.

הרבנים עמדו על כל ענין המילה דהיינו, שהכל יתבצע כהלכה (לדוגמא: כבר אז הוזהר שהמציצה תיעשה בפה ולא בכלי) וגם מצד הענין הבריאותי דהיינו, שהמוהל יקבל אישור רפואי שיכול לעסוק בזה מבחינת בריאותו וחובה עליו ללמוד את כל הנושא הרפואי דרך בית חולים להראות לך עד שמחשבתם ודאגתם לא פסחה על הענין של חמירה סכנתא מאיסורא.

כמובן שעל כל מוהל שרוצה למול, עליו לקבל תעודה הן ממוהל מומחה והן מביה"ד המחוזי. בנוסף, כל עניני המילה והמוהלים של אותה העיר, יפוקח ע"י ביה"ד המקומי.

עצם הכינוס של המועצת היה מעמד הוד בפני עצמו, לראות תלמידי חכמים גדולים וישישים אשר השפיעו מקדושתם על כל מי שהיה בסביבתם וכך מוצאים אנו בנאום הנעילה לכינוס

החמישי, בו נשא דברים הרב מיכאל יששכר אנקאווא זצ"ל שהיה סגן ראב"ד (כך היה תוארו ותפקידו) דברים מרגשים ביותר שהראו עד כמה יחסו חשיבות לכינוסים נעלים אלו: "לא נעלם ממעלתכם היקרה מ"ש רבותינו התנאים רבי חנניה בן תרדיון ורבי חלפתא איש כפר חנניה במסכת אבות: עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם שנא: "אלהים נצב בעדת אל" ואמרו במסכת ברכות (ו.): אמר ר' יצחק מנין לשלשה שיושבין בדין ששכינה עמיהם שנא: "בקרב אלהים ישפוט" ומנין שאפי' שניים? שנא: "אז נדברו יראי ה' וכו' ויקשב ה' וישמע". והקשה תלמודא וכי מאחר דאפי' תרי תלתא מבעיא? ותירץ, מהו דתימא דינא שלמא בעלמא היא ולא אתיא שכינה, קמ"ל דדינא נמי היינו תורה. עוד הקשה וכי מאחר דאפי' תלתא, עשרה מבעיא? ותירץ, עשרה קדמא שכינה ואתיא וכו' עכ"ל התלמוד. מדברי התלמוד הנז' למדנו דבל בי עשרה היושבים ועוסקין בתורה או בדין, שכינה קדמא ואתיא.

ובכן רבותי, המשיך רבי מיכאל אנקאווא את דבריו: באסיפתנו זאת אשר בן פורת יוסף יש בה יותר מעשרה וכל העדה כולם קדושים, אראלים ותרשישים, רבני הדור והדרו אשר נאספים בה לעסוק בתקוני עמנו בעניינים השייכים לבתי דיננו. אשר מהם תצא תורה לאורה, ברור שבתוכה ה' ושכינה קדמא ואתיא כנז', להיות שרויה עמנו. ומובטחים בע"ה שכל אשר נעשה נצליח וחפץ ה' בידינו יצלח בע"ה, אכ"ר".

עד כאן עיקרי התיאור על 'מועצת הרבנים' בכללותה, כפי שהשתקף ממאמרו של הרב אביחי בן ססי שליט"א. כתבנו דברים אלו, בכדי להבין את ההסתכלות הרחבה של הרבנים על כלל ענייני הדת באותה התקופה, ואת הצורך והחשיבות שהיה אז לתקן ולעמוד על המשמר בתקנות הנצרכות לאותה השעה.

הפסיקה בבתי הדין לפי החלטות מועצת הרבנים

גם בספר המשפטים דידן ניתן לראות התייחסות ופסיקה ע"פ החלטות כינוס מועצת הרבנים, בנוגע לחזרה מהסכם הגרושין, דיני המתנת ג' חדשים מהחלטת ביה"ד על הגירושין עד לנתינת הגט בפועל, בדין הטוענת שהושחתה ע"י פלוני והוא מכחיש, חילוק חזרה מהשידוכין בתוך ששה חודשים לאחר מכן, המתנת ועיכוב הגירושין בנישואים ראשונים, גבי שלילת תוקף התנאי שמתנה בן זוג אחד על השני על המגורים עם ההורים, באיסור לקחת אשה על אשתו אפילו אם אשתו טוענת מאיס עלי, גבי תיקון דיני הכתובה, בדין אלמנה שכתובתה לפי התקנה החדשה שדין יורש יש לה וממילא אין לה מזונות וכסות, חיוב כפל מזונות לאדם שיש לו חשוקה, בתנאים להיתר מכירת קרקעות ע"י קטן, וכו'.

בסיעתא דשמיא הזדמן לידנו עותק מקורי של מועצת רבני מרוקו של שנת תש"י, שנותרה בספרייתו של הרה"ג רבי מסעוד ריוח זצ"ל שהשתתף בכינוס כאחד מרבני רבאט וכספרא דדינא בבית הדין ברבאט. ובישיבת מועצת זו נתקבלו כמה מההחלטות ותקנות הנ"ל. בכל מקום אשר הוזכר בספרנו תקנה של שנה זו הבאנו את מקור הדברים - דברי הרב מעלה ההצעה וההחלטה שנתקבלה ע"י מועצת הרבנים.

בספר שלפנינו ניתן לראות כמה פעמים נידון בנושא רישום הקרקעות בממשלה. העניין היה, שאז הוחל חוק אשר כל הקרקעות היו מחויבים להיות רשומים בממשלה. ולפעמים, ליהודים שהחזיקו בנכסים במשך מס' שנים מדור דור לא היה להם שום מסמך המאשר את בעלותם על הקרקע. הפתרון שמצאו לכך הוא שעל כל שטח כזה היה בעל השטח מביא עדים כשרים שיעידו שהשטח שלו, ואחרי שהיו גובים מהם מס רכוש היו רושמים את בעלות השטח, ע"ש.

ניתן גם לראות בספר פעמים רבות את תפקידם של האפוטרופוסים בפרט על עניין היתומים. מהותו של תפקיד זה היה, שכל אדם שהלך לעולמו והשאיר ילדים קטנים, בית דין יורדים לנכסיו וממנים אפוטרופוס אשר היה חייב להעביר דו"ח על כל הרכוש, תפקיד זה היה לשם שמים וללא קבלת שכר.

לאחר הקמתה הרשמית של מדינת ישראל ונפתחו שעריה, הייתה עליה גדולה, ורבים נהרו לעלות לארץ, ולכן הוצרכו למכור את בתיהם שקנו או ירשו מאבותיהם. הקונים היו התושבים המוסלמים, והסופרים היהודים היו כותבים שטרי מכר. לאחר שנגמרה העסקה ונחתם שטר המכר, היו שולחים את השטר למזכיר בית הדין הגדול ברבאט שהיה שולט בצרפתית ובערבית, והוא היה מתרגם את השטר לערבית. כל שטרי מקח וממכר היו נכתבים לפי ההלכה וכתיוקן חז"ל והכל בראשי תיבות.

בין התפקידים שהיו ממנים בית הדין, היה תפקיד מיוחד והוא האפוטרופוס על הנעדרים. מהותו של תפקיד זה היה, שאנשים שעלו לארץ וקרוביהם נפטרו בחו"ל והשאירו בחו"ל רכוש, בית הדין יורד לנכסיהם ומקבל את כל חלקם של הנעדרים בירושה, ונשמר בבנק ע"ש האפוטרופוס. מרן הגאון רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל הגה רעיון כיצד להציל את הרכוש הזה, וזאת ע"י שהיורש הנמצא בארץ ישלח הרשאה לקרובו בחו"ל לקבל עבורו את חלקו בירושה, ועל סמך הרשאה זו הבנק יתן לבעל הירושה את חלקו. ההרשאה נעשתה בבית הדין הרבני בארץ או ע"י רב העיר באותו מקום.

חכמי ורבני בית הדין במראכש בתקופת שלטון הצרפתים

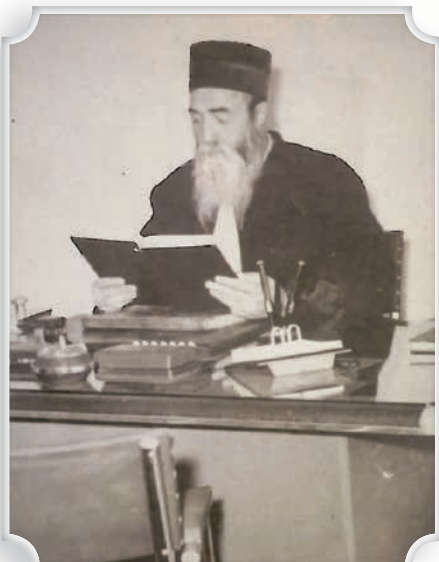
נפרט מעט על עברו של בית הדין, וכן מעט מילים על גדלותם של הדיינים ששימשו בו:

שנת תער"ב, בית הדין הראשון: הראב"ד הגאון רבי יעקב טולידנו זצ"ל ממקנס, הוא אביו של הגאון רבי ברוך טולידנו זצ"ל שהיה ראב"ד מקנס. הדיינים; הרב הגאון רבי שלמה בן חיים זצ"ל והרב הגאון רבי יעקב לעסרי זצ"ל אביו של ראש הישיבה הגאון רבי דוד לעסרי זצ"ל, מזכיר בית הדין היה הרב הגדול רבי דוד בן חיים זצ"ל שגם נודע כדרשן גדול. חכמי הדור הסבירו, כי העובדה שהיה צורך להביאו לתפקיד ראב"ד מעיר אחרת (מקנס) – אין זאת משום שלא היו גדולי תורה במראכש, אלא משום שכל רב היה חושב שרב פלוני הוא הראוי להיות הראב"ד ולא השתתו ביניהם ולכן נאלצו להביא ראב"ד ממקנס.

אחרי שהוקם בית הדין בהרכב הנ"ל, קם בית דין אחר בראשותו של הרב הגאון רבי שלמה בן חיים זצ"ל. כיהנו בו הדיינים: רבי יעקב לעסרי זצ"ל והגאון רבי משה זריהן זצ"ל.

בשנת תרצ"ה התמנה לראב"ד הגאון רבי משה זריהן. היו עמו הדיינים; הגאון רבי מרדכי קורקוס זצ"ל והגאון רבי שאול אבן דנאן זצ"ל. הגאון רבי משה זריהן זצ"ל כיהן כראב"ד שנים רבות עד שנת תש"ט כשפרש לגמלאות. במשך הזמן הגאון רבי שאול אבן דנאן חזר לרבאט והובא במקומו לשמש כדיין הגאון רבי אפריים אנקווא זצ"ל. כאמור, בשנת תש"ט הגאון רבי משה זריהן פרש לגמלאות והתמנה במקומו כראב"ד הגאון רבי מרדכי קורקוס זצ"ל. אז הרכב הדיינים היה; הגאון רבי אפריים אנקווא זצ"ל והגאון רבי רחמים הלוי שהובא מפאס. בשנת תשי"א התמנה מו"ר הגאון רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל לראב"ד. סגנו הגאון רבי מרדכי קורקוס זצ"ל, והדיינים; הרב הגאון רבי רחמים הלוי זצ"ל והגאון רבי יוסף מיימראן זצ"ל שהובא מזטאט. בשנת תשי"ד הסתלק לעולמו הגאון רבי מרדכי קורקוס זצ"ל.

ב מתוך הספר 'שמע בני' להרב הגאון רבי שמעון ביטון שליט"א רב העיר בית שמש.

אדמו"ר רבי מכלוף אביחצירא זצוק"ל

ראב"ד מקודש

הגאון הגדול רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל

מי שהיה ראש אב בית הדין בתקופה זו היה הגאון הגדול רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל.

רבי מכלוף הוא הבן של רבי אליהו בנו של רבי אהרן שהיה הבן של מרן אביר יעקב רבנו יעקב אבוחצירא זיע"א. וכשהוא הגיע רבי מרדכי קורקוס בענוותנותו התמנה לתפקיד הסגן שלו, ועוד הביאו שתי דיינים מפאס רבי רחמים הלוי ורבי יוסף מיימראן.

רבי מכלוף נולד בשנת תרנ"ח בתאפילאלת שבמרוקו, ארץ מולדת אבותיו הקדושים נ"ע זיע"א. מור אביו הוא הרה"ג הדומ"ץ הר"ר אליהו ז"ל זי"ע ששימש כדיין, וכאחד משרי המלוכה בהורמנא דמלכותא, והציל לקוחים למוות, ביד דב שכול צורר היהודים, שבקש כל אשר להם, וגם בגופם שלט. והרמ"א הנז' גדלו מר אביו ז"ל על

ברכי התורה והיראה. בקטנותו למד בתלמוד תורה לפני רבו הרה"ג מסעוד אמסלם ז"ל, ובשנת תרס"ח חזר ללמוד אצל מר דודו הרב הקדוש ר' ישראל אבוחצירא זיע"א. בשנת תרע"א הביא לו מר אביו ז"ל רב אחד חסיד וקדוש יחיא דהאן ז"ל שהוא בן בתו של מרן אביר יעקב רבינו יעקב אבוחצירא זיע"א.

כשגמר לימודיו אצל הרבנים, הלך להשיבה הגדולה של הרב הגאון משה אתרזמאן ז"ל, והיה בה כאחד החברים וישב שם לילות כימים כחשכה כאורה, לקיים מה שנאמר "לא ימוש ספר התורה". למד ולימד לכמה תלמידים חשובים, עד שנת התרפ"ו שנפטר מר אביו והוא מילא את מקומו וישב על כסאו לדון ולהורות בין איש לאשתו ובין אדם לחבירו. ועמד על משמרתו משמרת הקודש, וחיזק כל בדקי העיר ותיקן כמה תקנות עם טובי העיר, ופעל ועשה הרבה דברים לחיזוק הדת והתורה. והנשים היו נטהרות בימים ובנהרות, והוא עמד בפרץ, ובנה להם בית טבילה יפה ומעולה. ובכלל התקנות שתיקן להם הוא שילמדו עשרה אנשים התהילים בכל יום.

בשנת התש"ד נתמנה להיות דומ"ץ בעיר בני מלאל, ובלכתו שם מצא אותה כעיר פרוצה אין חומה, לא עול תורה ולא עול דרך ארץ, ועמד בכל כוחו עד שהשם הצליח בידו ורומם את קרן התורה, ויצאו משם כמה מורים וכמה רבנים שהם כעת בארץ ישראל. ובעת שראה שגבה טורא, בין הקהל ובין הישיבות וההכנסה מהקהל לא הספיקה למלאות את חסרונות התלמידים, אזר כגבר חלציו והלך לקאזאבלנקה אצל הרה"ג רפאל עבו שהיה מנהל 'אוצר התורה' ולאחר מכן ראב"ד בתל אביב והביאו עמו לבני מלאל, ולא זו משם עד שקיבל על עצמו להיות נותן חצי מכל ההוצאות של התלמוד תורה, וכן היה. ועל ידי זה חפץ ה' בידו הצליח ויצא הדבר מן הכח אל הפועל ברבנים ומורים, כידוע כל זה לכל באי שער עירו.

בשנת התש"ח נתמנה עוד לרב ראשי וראב"ד בהעיר הגדולה מראקש ואגפיה. ושם פעל רבות והעמיד תלמידים הגונים, היה נלחם בכל כחו על חיזוק הדת והתורה ועל עניין חינוך הילדים.

גם היה מליץ גדול בין הקהל והמלכות, שהיה מכובד ויקר הרבה בעיניהם ובפרט מן הפרט בעיני הפחה הגדול המפורסם 'חאדז תהאמי לגלאוי' שמעולם לא הפיל מכל דברו ארצה, והציל כמה נפשות מהשמד ומנישואי גויים בעזרת הפחה הגדול הנז'. בשנת התשי"ג נתכבד מאת המלך 'מוחמד החמישי' באות הכבוד הנקרא 'ויסאם עאלאוי'. בשנת התשט"ו כשחזר המלך החמישי מגלותו ממאדאגאסקאר, הלכה משלחת רבנים מטעם הממשלה הצרפתית להקביל את פני המלך הנז' בחזרתו לשבת על כסאו, ומשלחת הרבנים הנז' היו ארבעה; רבי מכלוף אבוחצירא, הרב שאול אבן דנאן, הרב חיים סירירו והרב שלום משאש. וקיבלם המלך בכבוד גדול. בשנת התשי"ב עלה להשתטח על ציון הצדיקים שוכני ארץ זיע"א. גם בשנת התשכ"ד עלה להשתטח פעם שנית. ובשנת התשכ"ו עלה להשתקע ולגור בארץ הקדושה ת"ו. ומפני חיבת הארץ עזב את רוב רכושו בחו"ל, שלא היה ביכולתו לחסלו ולהצילו, וקיים מקרא שכתוב: "ועיניכם לא תחוס על כליכם" וכו'. התגורר בשכונות המושבה הגרמנית ורחביה בירושלים. לאחר פטירת בנו בשנת ה'תש"ל, עבר לאשדוד. נפטר בליל שבת ח' בשבט ה'תש"ם, ומנוחתו כבוד בבית הקברות היהודי בהר הזיתים.

בנו מאשתו הראשונה הוא הרב יוסף אבוחצירא, רב ודיין בפאס וכשעלה לארץ ישראל התמנה לרבה של יבנה. בנו - הרב דוד אבוחצירא, מכהן כיום כרבה של יבנה.

מספריו שיצאו לאור: שו"ת 'יפה שעה', 'מאין יבוא' - על תרי"ג מצוות הרמוזות במילה 'בראשית', 'קהלת יעקב' - על התנ"ך, 'מכלל יופי' - על מאמרי חז"ל.

הדיין הגאון הגדול הצדיק והחסיד רבי מרדכי קורקוס זצ"ל

נולד בשנת תר"ן (1890) לאביו רבי אברהם ואמו סעדה למשפחת הדיינים סימנה, בעיר מראכש. בגיל אחד עשר נתייתם מאביו ונתגדל על ברכי סבו רבי שמואל קורקוס זצ"ל שהיה חתן רבי מנחם בן הגאון רבי מרדכי הצרפתי רב ואב"ד מראכש. בצעירותו למד בישיבה במראכש (ע"ש הצדיק רבי אברהם אזולאי זצ"ל) שבראשה עמד כמוהר"ר אלעזר הלוי זלה"ה בעל ספר 'עבודת הלוי' על הש"ס. לאחר שנפטר ראש הישיבה, באו התלמידים לבית רבי מרדכי ומינו אותו להיות ראש הישיבה, לפי שהוא תלמיד המובהק לבעל 'עבודת הלוי'.

ועד העיר מראכש היו נותנים משכורת זעומה לרב, לפי שקופת הקהל היתה דלה. והיות שצרכי מחיית רבינו גברו, התמנה כחבר בית הדין, אז הוצרך להפסיק בתפקידו בישיבה. מאז המשיך את שיעוריו בחושן משפט מידי שבת.

היה מכונה בערבית 'שק של קמח' כלומר, מה בקמח אין אויר - כך הרב כולו כליל רק תורה, והתורה נמשלה לקמח. שהרב היה הולך לדרכו כל יוצאי החנויות היו מנשקים את ידו, ואם המשיך בדרכו היו רצים ומנשקים את כתפו.

כשהגיע רבי מכלוף אבוחצירא זלה"ה לכהן כראב"ד בבית הדין כיהן רבי מרדכי כסגנו ויחד ניהלו את בית הדין ביד רמה, כפי שהעיד בעצמו ר' מכלוף בהספד שנשא על רבינו, בכל ענין גורלי בעיר הייתי מתייעץ עם רבי מרדכי ועל פיו הנהגתי את העיר.

כל ערב אחר תפילת ערבית היה מוסר שיעור בשלחן ערוך בבית הכנסת. עם השנים זכו לסיים את כל השלחן ערוך ארבעים וחמש פעמים. הרב היה מתפלל בבית הכנסת של רבי יהודה הצרפתי. היה משמש שם גם כחזן, והרב מרדכי היה רב העיר ואב"ד והודיע לידידו רבי יהודה היות והוא מאריך בתפלת שמונה עשרה ואינו רוצה לעכב את הציבור, לכן מבקש שלא ימתינו

מושב בית הדין - רבי מכלוף אביחצירא (במרכז), לצידו מימין רבי יוסף מאימראן ומשמאל רבי מרדכי קורקוס נראה מן הצד מזכיר בית הדין דוד טולידנו ז"ל

לו עד שסיים את השמונה עשרה אלא יתחיל חזרת הש"ץ לפי ראות עיניו.

סיפר הגאון רבי יאיר חפוטא זלה"ה (רב העיר באר יעקב בארץ ישראל) שכאשר רבינו היה נשאל בדבר הלכה, הוא היה פוסק על פי הדין וההלכה הצרופה מדור דור, אך לעצמו היה נוהג בצנעה על פי האריז"ל.

ספר 'גדולת מרדכי' יצא לאור בהשתדלות בנו ר' אברהם קורקוס ובעריכתו של הגאון רבי אברהם חפוטא שליט"א, ע"י מעשה שהיה כך: ספר זה היה בידי משפחת רבי מרדכי קורקוס, אך הרב אמר להם שעל פי כתב היד, זה כתבי של אביו אלחכם יאיר חפוטא זצ"ל, וכאשר שאל רבי אברהם חפוטא לאביו, אמר לו שהוא העתיק את כתב היד והחיבור של מורו ורבו הרב קורקוס. על אתר קיבל על עצמו הרב חפוטא את עריכת הספר והדפסתו, היתה זו המהדורה הראשונה של הספר גדולת מרדכי ח"א כולל חידושי תורה על הגמרא בכתובות ובבא קמא, ביאורים בהלכות פסח ומועדים, הלכות איסור והיתר, וכמה שו"ת בהלכה. הספר השני כולל פירוש על אבן עזרא לתורה, דרשות ודברי מוסר. ובשנים האחרונות הוציא לאור נכדו רבי יצחק טאנז' שליט"א מהדורה חדשה ומורחבת של ספר גדולת מרדכי על התורה, חלק נוסף של גדולת מרדכי על הלכות פסח. וכן את תולדות הרב.

בספר שלפנינו ניתן להבחין, שהחל מאמצע שנת תשי"ד שרבי מרדכי קורקוס כבר אינו מופיע וחותם על תשובות בי"ד כיון שבתקופה זו נחלש. ביום ו' תמוז תשי"ד כשהתפלל בביתו עקב חולשתו, בתוך תפילתו כשהוא עטוף בטלית ומעוטר בתפילין - השיב נשמתו לבוראו ועלה בסערה השמימה והוא בן שישים וחמש צוק"ל. מנוחותו כבוד בעיר מראכש.

מתלמידיו: הרה"ג רבי יוסף פרץ זלה"ה רב מושב מגדים ומחבר שו"ת 'תהלתו בפי', הרה"ג רבי חיים ביטון זלה"ה רב ק"ק מליליא ומחבר ספר 'לב חיים' על שו"ע אבן העזר, הרה"ג רבי זבולון שושנה זלה"ה, חכם רבי יאיר חפוטא זלה"ה רב העיר באר יעקב, הרה"ג רבי שמעון ביטון שליט"א רב העיר בית שמש.

הדיינים רבי יוסף חיים מימראן ורבי רחמים שמעון הלוי

כפי שהזכרנו, דייני וחכמי מרוקו התנהגו בענווה ובפשטות, ולא פרסמו את עצמם ואת חכמתם מה שמקשה עלינו כיום להתחקות אחר גדלותם התורנית, אך מעט מזעיר מצאנו.

בספר 'המשפט העברי במרוקו' מובא תמונתם של הרכב בית דין זה, שם הם משתתפים במועצת הרבנות אשר הייתה מתכנסת לעמוד על המשמר ולתקן תקנות הנצרכות לאותה השעה.

הגאון הגדול רבי שמעון ביטון שליט"א רבה של בית שמש בספרו 'שמע בני' כותב עוד מעט פרטים על בית דין זה, ומספר כי לאחר הסתלקות רבי מרדכי קורקוס בשנת תשי"ד מונה רבי רחמים הלוי כסגן הראב"ד. בשנת תשי"ז פרש הגאון רבי יוסף מימראן לגמלאות ובמקומו מונה לדיין הגאון רבי שמעון וענונו זצ"ל, בשנת תשי"ט נתבקש הגאון רבי רחמים הלוי זצ"ל לשמש דיין ברבאט, ובמקומו והובא הגאון רבי שמעון דיין זצ"ל מהעיר דמנא.

רבי יוסף בן נאיים זצוק"ל כתב פנקס ובו שמות חכמי בני דורו, והודפס בתוך ספר תקנות חכמי מכנאס, שמותיהם של רבי יוסף חיים מימראן ורבי רחמים הלוי מופיעים שם:

"רבי יוסף חיים מימראן בן מו"ה רפאל בר החסיד המקובל מו"ה ישראל זצ"ל, היה סופר בעיר פאס, ושוב מטעם הממשלה נתמנה דיין דיליגי בעיר בני מלאל, ולא נתרצה ממנו. ובחודש תמוז תש"ו נתמנה דיין בעיר זטאט, ולא נתרצה ממנו ונתמנה דיין שלישי בעיר מראקס". עד כאן.

"רבי רחמים לוי נולד שנת תע"ר. רבו מו"ה יוסף כהן ז"ל ומו"ה מאיר ישראל. בשנת ת"ש חזר סופר מטעם הממשלה, ובחודש אייר שנת תש"ט נתמנה דיין שלישי בהאלטריבונאל של עי"ת מראקס יע"א כי רבי משה זריהן הי"ו סילקתו הממשלה מפני שהוא גדול בשנים".

משפחת מאימראן הוציאה מקרבה גדולים ונכבדים, חכמים ונגידים, שהתרכזו בעיקר בערים פאס ומקנאס (יעויין במבוא לחידושי רבי משה מאימראן עמ"ס פסחים, הוצאת אהבת שלום). המפורסמים ביותר מביניהם, הם רבי משה מאימראן מגדולי מקנאס בשנות הת"ק, והנגיד רבי אברהם מאימראן, שהיה מראשי הקהל והמקורבים למלכות, בסוף שנות הת". רבי יוסף הוא נצר למשפחת חכמים ונכבדים בפאס כמה דורות. אביו וסבו נזכרו בפנקסו של רבי יוסף בן נאיים, אביו בתואר 'מורנו הרב' וסבו 'החסיד המקובל', למעלה מהם רבי יוסף אשר נמצא בפנקס כתובות ישן בתואר: 'החכם השלם צנוע וארך רוח', הוא בנו של רבי ישראל יעקב עליו נמצא כתוב בפנקס הכתובות תואר: "יחוסתא דבבל שתיקוּתא, איש תם וישר והוא נכבד", דודו של רבי יוסף חיים מיימראן אף הוא עונה לאותו השם, ועליו נמצא כתוב בפנקסו של רבי יוסף בן נאיים: "כהה"ר יוסף חיים מאימראן ז"ל בכמהוה"ר ישראל ז"ל, נתבש"מ בהיותו עול ימים כבן כ"ה שנה... והיה חכם רשום וחסיד".

עוד מצאנו בספר 'שארית הצאן' (סימן שה) לרבי יוסף בן נאיים, שם מעתיק רבי יוסף 'טופס מכתב שבא אלי מעיר מראקס יע"א' - שאלה שכתב לו רבי רחמים, וקודם שמשיב לו רבי יוסף הוא מפרט את שבחיו:

"תשובתי על המכתב הנזכר כ' אדר המהודר שנת וכל לשון לך תשב"ח פ"ק. אל מול הדרת זך

ג המידע על משפחת רבינו נתקבל מידידי הרב נתנאל אביטל שליט"א, והוא שאוב מפנקס הכתובות של פאס כת"י חב"ד.

הרעיונים ומטיב הגיונים, חכם יקר מפנינים, חכם חרשים. חריף ושנון, קולע אל השערה, איש חיל רב פעלים. זה דודי וזה רעי הדו"מ כמוהו"ר רחמים שמעון הלוי הי"ו ויחשל"א.

השוכן במרומים, יברך לעולמים, ויוסף לרו"מ ברכות אלף פעמים, ויארץ ימין רבות בשנים. שלם לך ולכל בני ביתך הע"י, ואני תפלה שלא ימוש ספר תורה מפיד ומפי זרעך עד עולם, ויגדל כסא כבוד תורתך כחפצך וחפץ אחיך הנאמן באהבתך, אכ"ר". עד כאן.

עדות חיה מפי סופר בית הדין

כדי לקבל רושם חי ואותנטי, ביקשנו לשמוע עדות נאמנה מפיו של ה'ספרא דדיינא' ששימש בבית דין זה, הלא הוא הגאון הגדול רבי שמעון ביטון שליט"א רבה של העיר בית שמש, אשר זכה ליצוק מים על ידי הדיינים הנז' אשר אנו עוסקים בתורתם. בשיחה שקיימנו עמו, העביר לנו מקצת מהלך הרוח של עבודת בית הדין במראש בשנים של כתיבת ספר זה והשנים שקדמו לו, יחד עם מקצת שבחם של אבות בתי הדין: הרה"ג רבי מכלוף אבוחצירא זצ"ל והרה"ג רבי מרדכי קורקוס זצ"ל. בעזרת ה' יתברך העלינו על הכתב מהדברים אשר סיפר לנו במעמד זה, ובתוספת דברים שמסר בכינוס לבני תורה מיוצאי מרוקו.

'יש מה לומר ומה לספר על היכן שגדלנו על התורה ועל היראה' - נזכר הרב בערגה באותם הימים, הוא מפסיק לרגע ומיד שוב חוזר לדבריו, וכדי להמחיש לנו את הדבר הוא אומר: בחסדי שמים הוצאתי שני ספרים. בתחילת הספר 'שמע בני' עשיתי סדר שלא ראיתי אצל אחרים שעשו כן. היו גאונים גדולים מהכפרים כדוגמת רבי יצחק חזן ע"ה, אשר היה מדרע"א, ורבי משה מלכא ע"ה שהיה ראש בית דין גם כן. משום מה לא כתבו על מקום הולדתם, וכן הרבה מגאוני מרוקו לא ציינו זאת, אף שכל יהדות מרוקו כולה מקורה בכפרים. אך אני ראיתי צורך לציין זאת בכדי שידעו על התמודדות חיי היהודים בכפרים, וכן את הצורה אשר העבירו את התורה ברחבי מרוקו לבלתי ידח ממנו נדח.

תדעו לכם - אומר הרב, קשה הדבר להבין מהי המשמעות של חיים בכפרים! ומכיון שגדלתי שם מעל עשר שנים אני יכול להבין. היו חיים במקומות אלו כמו שחיו אבותינו אברהם יצחק ויעקב, היו זורעים בשעת זריעה וקוצרים בשעת קצירה ממש, אפילו את הפסוק "ויתד תהיה לך על אונך והיה בצאתך חוץ וכיסית את צאתך" קיימו כפשוטו... אלו חיים קשים מאד. אמנם היו אנשים אמידים, היו בעלי מלאכה, סוחרים אך לא עשירים מופלגים. ומנגד, אין לך כפר וכפר במרוקו שלא היה להם רב ראוי לשמו, לא עם הארץ חלילה, אלא רב שהוא בקי בהלכה, שוחט ומוהל וכן הלאה. היו דואגים למקווה בכל כפר ועוד ועוד. נשאלת השאלה, כיצד הם החזיקו את זה? הכל מהכסף הדל שלהם, ממנו היו משלמים את המשכורת לרב, ואת כל ההוצאות בענייני הקדושה והדת. פעמים שהרב עדיין לא התחתן, ואז אנשי הכפר היו עושים לו כלכלה כדי מחייתו: בכל יום היה מתארח אצל אחד מבני הכפר, אחד סיפק לו ארוחת בוקר, אחד בלילה וכן הלאה יום יום, ועם זאת פטרו את העניים שבכפר מהחובה הזו ולא העמיסו עליהם הוצאות אלו, על כן עשיתי סדר על עניין זה.

אתן דוגמא כיצד העמידו חומות הדת על תילה: במראש בשנת 48 היו חיים חמישים אלף יהודים בתוך מראש, ובסביבתה היו מאה אלף יהודים, בכל ישוב בסביבת מראש היו כשלוש מאות, או ארבע מאות איש, ובחלק מן הישובים היו אף כאלף וכן הלאה. והיו גם עיירות יותר גדולות שהיו בהם כאלפיים או שלשת אלפים, וכולם שמרו על התורה כבבת עיניהם קלה כבחמורה, וב"ה הייתה קדושה וטהרה.

במקום שאני כיהנתי כרב קהילה, היה בו מקווה ממזמין, כמו שמוכר היום מקווה האר"י. שם היו שני מקוואות, אחד של גברים ואחד של נשים והשאר הולך למעיין הגדול של הערבים. בסוף נמצא שהמעין הזה יצא מההיכל של בית הכנסת שבו למדו, פלא פלאים. אבל היה כפרים שלא היה בהם מקווה, והנשים במסירות נפש של ממש היו טובלות בנהר. הן יוצאות בלילה עם כמין אוהל, והיו כמה נשים שמחזיקות אותו בשפת הנהר עבור אותן שרצו לטבול, זו היתה מסירות נפש ממש.

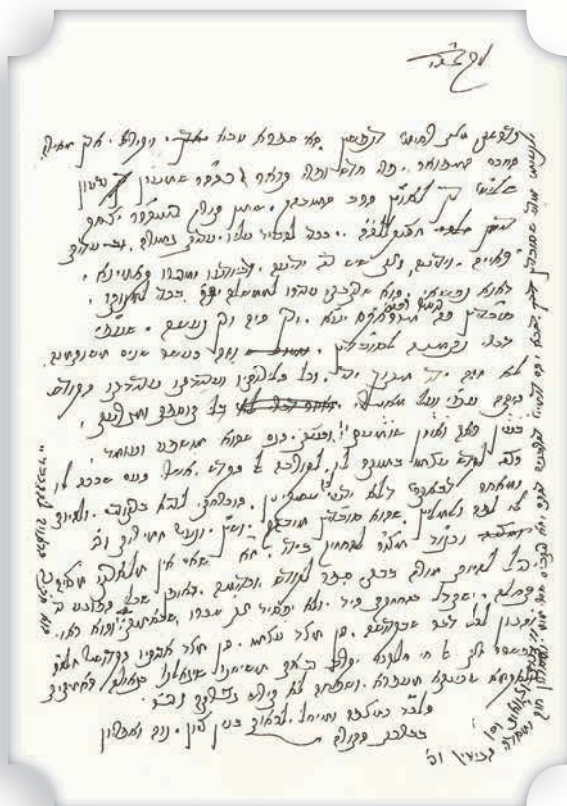
ספרא דדייני הגאון רבי שמעון ביטון שליט"א
רבה המיתולוגי של בית שמש

גם לגבי לימוד התורה לתלמידים היה הקושי מצוי, משום שכל בחור מאנשי הכפר שהגיע לגיל שלש עשרה או מעט יותר, היה מתאמץ ללכת לישיבה במראכש. שם בישיבה לא חיכו לו התנאים הקיימים היום בישיבות - כלכלה, חדר אוכל, חדר שינה וכו' - שום דבר. הבחור הגיע מהכפר, נכנס לישיבה, כעת ראש ישיבה יעשה מאמצים להתאים אותו לאיזה 'בעל הבית' שיאכל וישן אצלו וכו', וכך היו לומדים. כל אנשי הכפרים היו באים למראכש, המחוז של מראכש אז בימי הצרפתיים היה שולט על אלפי קילומטרים שיש בהם יהודים, כלומר אגדיר תארודנט וארזאזאת וכל האזורים האלו היו שייכים לבית דין הרבני במראכש.

כל זאת היו עושים בכדי להעמיד הלאה דורות של חכמים ודיינים, וכך ברוך ה' עברה התורה דור אחר דור, ולא פסקה ישיבה מאבותינו, כל זאת בזכות מסירות הנפש של אותם הימים.

בית הדין במראכש

רבי משה זריהן זצ"ל היה אב בית דין במראכש ארבעים שנה. בספרי 'שמע בני' סידרתי מאה שנות רבנות במראכש דור אחר דור מהבית הדין הראשון עד ימינו, בית הדין הראשון היה בו ראש בית דין רבי יעקב טולדאנו האבא של רבי ברוך טולדאנו, הביאו אותו ממקנס למראכש בשנת 1912 ואותה שנה יסדו הצרפתיים את בתי הדין. לא היו בחירות לדיינים, אלא היו לוקחים אחד מתלמידי החכמים אשר היה עולה על ליבם. כשבאו למראכש היו בה הרבה ת"ח, וכל אחד חפץ במישהו מסוים, עד שהחליטו להביא ממקנס את רבי יעקב טולדאנו ע"ה היה עם רבי שלמה בן חיים ועם רבי יעקב לעסרי אבא של מו"ר רבי דוד לעסרי שהיה הראש ישיבה ואח"כ באו אחרים. בשנת תרפ"ה התמנה רבי משה זריהן לדיין עם רבי שלמה בן חיים, לאחר מכן נהיה רבי משה אב בית הדין עד תש"ח, שאז יצא רבי משה לגמלאות ובמקומו התמנה רבי מרדכי קורקוס ע"ה - מורי ורבי. הוא היה גאון עצום מאוד, כשלמדנו למבחן חושן משפט עם בית יוסף, זכיתי לראות כי היה יודע את כל הסוגיות ומצטט אותם בעל פה, היה קדוש וטהור ולכן על אף שהוא התמנה כראש בית דין לא מצא חן בעיניו לנהל את בית הדין לכן הביאו את רבי מכלוף ע"ה. רבי מכלוף הגיע מארפוד והוא בנו רבי אליהו, בנו של רבי אהרן, בנו של רבי יעקב אבוחצירא זע"א, וכשהוא הגיע למראכש רבי מרדכי - בענוותנותו - נהיה הסגן שלו, ועוד הביאו שני דיינים מפאס רבי רחמים הלוי ורבי יוסף מימראן.

כתב המלצה של רבי מכלוף אבוחצירא לרבי שמעון ביטון שליט"א

הרב שמעון ביטון שליט"א ממרום שנותיו מתאר את הדברים בהתרגשות, מילה אחר מילה שקולה ומדודה, לעיתים אף מוציא את הדברים בכבדות מה, אנו שומעים את תיאוריו של הרב בשקיקה, וההתרגשות ניכרת על פניו בעיקר כשהוא מפרט על בית הדין עצמו, דומה כי הזכרונות צפים ועולים בראשו ועומדים מול עיניו, הוא ממשיך לספר באוזנינו 'קלא דלא פסיק': את רבי מרדכי קורקוס קשה מאד לתאר ולספר אודותיו - הוא אומר. למה? משום שהיה נכנס לבית הדין ומיד פותח את הספר ואין מי שידבר אתו, ורק כשהיה איזה דיון היו קוראים לו שיכנס. תמיד היה שקוע בלימודו, הוא נפטר בן 64 מאוד צעיר אך כולם היו נשמעים אליו, כי הוא היה גאון עצום אין כדוגמתו. אני בחסדי שמים מאוד התקרבותי אליו, וכתבתי הערות על ספרו 'גדולת מרדכי' ו'תכלת מרדכי' שכתב על פירוש האבן עזרא, את ספרי הרב הוציא לאור רבי אברהם חפוטא.

רבי מכלוף היה תלמיד חכם והיה לו 'מלכות', הוא היה השליט. למשל כשהוא בא למראכש אני הייתי בבית הדין עם המסדרי גיטין והיה הרבה מאחינו שלצערנו הגדול התאסלמו והשאירו את הנשים שלהם עגונות, כל בתי הדיו היו כותבים לשלטונות אבל לא היו שמים אליהם לב. רבי מכלוף הלך לעליון לרבאט וסיפר להם את כל הסיפור ואמר שאי אפשר להשאיר אישה עגונה, ועמד על השלטונות עד שהביא צו שכל הגברים המעגנים יביאו אותם אחד אחד וכך היה.

באותם הימים ארע מעשה נורא. היה איזה חזן בכפר שהיה קורא את הפרשה בציבור, חזן זה לא היה בקי בקריאת התורה והיה טועה הרבה, ולכן היו מחזירים ומתקנים אותו. פעם אחת בשבת הקניטו אותו ופשוט הלך והתאסלם ונהיה מנהיג דת מוסלמי, והשאיר את אשתו עגונה כעשרים שנה. והנה אנו באים יום אחד עם השוטרים לכפות עליו לתת גט ולפני עריכת סידור הגט אנחנו עושים וידוי לחזור בתשובה. אמרנו לו גם שיקרא הבאנו לו ספר והוא לא ידע לקרוא אות אחת! הטומאה טימאה את עינו וטמטמה את מוחו והפריחה ממנו את זכרון אותיות לשון הקודש. אז עשינו אנחנו את הוידוי ונתן גט והלך, זה הגלות בעוונות הרבים. אבל יש כאלה שלאחר שנתנו גט והשאירו את הילדים שלהם, אנו הברחנו אותם לארץ, זה היה כוחו של רבי מכלוף כח גדול כח עצום.

רבי מכלוף סיפר כי כשבא למראכש אז הוועד של העיר והקהילה היו אנשים עשירים ומכובדים, הם לקחו את הרב כדי להציג אותו בפני השליט העליון שהיה שולט על כל האזור, הרב נכנס עימם אל השליט, כשראה אותו הוא עמד מלא קומתו לפני הרב ואמר לו: אספר לך סיפור. אתמול בלילה אני חולם שבאו אלי שלשה עשר תלמידי חכמים וברכו אותי ונישקתי להם את היד והלכו. רבי מכלוף פתר לו את החלום ואמר, בוודאי אתה יודע שהיה בתפיללת צדיק גדול ושמו רבי יעקב אבוחצירא ואני מזרעו, ובוודאי החכמים שהגיעו הם חכמים מהמשפחה שבאו לברך, ורבי מכלוף קשר איתו קשר מיוחד קשר ועם הקשר הזה הוא פתר דברים.

היה מוסלמי אחד בכפר שלקח בת ישראל בכח הזרוע והכניס אותה לביתו ואיסלם אותה, והמשפחה הזו היא משפחה מכובדת מאוד ולא יכלו לסבול את החרפה הזו ובאו לרבי מכלוף. מיד רבי מכלוף הלך למושל הזה שהוא השולט על כל האזור הזה. המושל מצידו שלח שליחים להביא את הנערה, ורבי מכלוף אמר שיביאו אותה ישר אליו, אני הייתי באותו יום שהביאו אותה למשרד. הוא שאל אותה: מה שמך? אמרה: 'פטימה', ואמרה שהיא כבר ערביה ולא צריכה יותר את היהודים וכו' וכו', ורבי מכלוף אמר לאלו שהביאו אותה תגידו לשר שמחר אני אביא אותה, ומיד התקשר למשפחה מקאזאבלנקא ובאו ודיברו עמה ולא עזר שום דבר. בבוקר בא רבי מכלוף ע"ה לקח אותה לשר הזה, והשר הזה היה אוהב ישראל ממש אוהב את היהודים. אני לא הייתי שם אבל רבי מכלוף סיפר לי, כאשר הגיעו לשר הוא שאל אותה מה השם היהודי שלך? היא לא רצתה לומר, אז השר אמר לה אם אני הייתי יהודי לא הייתי רוצה להיות ערבי, קומי ולכי מיד עם המשפחה שלך. ומיד הטיסו אותה לארץ והיא בנתה משפחה בארץ ברוך השם. זה ממש הצלת נפשות.

הכח של בתי הדין במרוקו היה חזק. בית הדין פה בארץ קיצצו להם את הכנפיים, בית הדין פה נשאר כמו בית דין בורר... בית הדין לא יכול לפסוק בענין ירושה, אם שני הצדדים לא חותמים שהם מעוניינים לדון בפני ביה"ד - אי אפשר לדון אותם. שם לבית הדין היה תוקף בדיני ממונות ובדיני קנסות ובכל התחומים היה לביה"ד גושפנקא שעשו כפי הבנתם ודעתם. למשל, אדם שנפסק עליו שצריך לגרש ורואים שהוא לא רוצה לגרש מה יעשו? עושים לו כמה קשיים בחיים עד שהוא נותן את הגט. אבל שם האיום של בית הדין היה נשמע אצל בעל הדין כמו חרם מן השמים, מה שאומרים בי"ד הוא יעשה. הכח שהיה לביה"ד היה גדול מאד.

שימוש כ'ספרא דדיינא'

הרב עובר לספר לנו על שימוש כ'סופר בית הדין' תחת אב בית הדין הגאון רבי מכלוף אבוחצירא זצוק"ל, אשר העיד עליו (ראה תצלום) בהמלצה אישית וחמה: "רחימא דנפשינ, האי ספרא טבא ויקירא, אבן מאירה, החכם המפואר פרי חדש ופרי תואר... וביודעו ומכירו קאמינא, דאנא נפשאי, הוא שכתבתי עבורו לממשלה יר"ה, בכדי למנותו סופר בית דין צדק פה העיר רבתי מראכש יע"א, וכן היה וכן נעשה, שעל פי דברי נתמנה לסוביד"צ מטעם הממשלה יר"ה, וזה כעשר שנים משנתמנה לא זזה ידו מתוך ידי, וכל הליכותיו ועבודתו עבודת הקדש היתה עפ"י

ד כהערת אגב - גילה הרב שליט"א את אוזנינו, הסיבה שהכנסתי מכתב זה של רבי מכלוף אל תוך ספרי, היא מפאת שרבי מכלוף ידוע שהיה 'תקיף תקיפין' ועד שהוא יאמר על אדם 'רחימא דנפשינ' לא דבר קל הוא!?

ועל מאמרי, בלי תוספת ומגרעת, בעין רואה ואזן שומעת, ולנעמי מודע שסוביד"צ דהכא הם דומיאי דהרבנים דהתם (- דארץ ישראל)... "עד כאן מתוך דבריו של רבי מכלוף צוק"ל, ממנו אפשר ללמוד על חיבתו והערכתו אל הרב ביטון שליט"א, נציין שמכח הסכמה זו התקבל הרב בברכה עם בואו אל ארץ הקודש, ולאחר שעבר את כל ההליכים הנדרשים, התמנה כרב העיר בית שמש.

'אני הייתי מסופרי בית דין' - ממשיך הרב בדבריו: 'סופרי בית דין' זה הרבנות שתחת הדיינות, יש לי מסמך שכשאני התמנתי, חתם עליו המשנה למלך. אנחנו נקראים 'נוטריון' וכל הנכסי דלא נידיי של היהודים היה עובר על ידינו וכו', וגם אם ערבי רוצה לקנות מיהודי וכו'. אנחנו היינו מסדרים חופה וקידושין ורושמים הקידושין - הבית דין לא יכולים. דין לא יכול לסדר חופה וקידושין אלא אם הסופרים נמצאים עמו (ע"פ החוק). אמרתי שהנימוק לזה הוא שהשלטונות לא רצו שיהיה חשש שיקחו שוחד וכיו"ב, רק זה ההסבר שיכול להיות.

הסמכות של בית הדין הייתה מוחלטת. אם היינו קובעים מזונות לאדם מסוים הוא מיד היה צריך לתת. כשהיה איזה פסק שהיו רוצים להוציא אותו לפועל מיד היו מוציאים אותו לפועל. 'למעשה' אומר הרב, מי שכתב את פסקי הדין היה מזכיר בית הדין, שלא כנהוג בימינו, והספרא דדיינא היה כעין רב ממונה על עניני הנישואין, עריכת חופות ועוד.

הרב נזכר ומספר, כי עשר שנים לאחר שהתמנה, נתפסו על ידי המשטרה, שלשה מוסלמים מ'ערכאות' שלהם, אשר תפקידם היה מקביל לתפקיד ה'ספרא דדיינא', והם עשו מעילה, ושלשלו לכיסם את כספי המיסים אשר עליהם הם היו אחראים, על ידי שהיו רושמים על דירה שנרכשה בסף מסוים אך את חצי המחיר, ואת מחצית המס היו שומרים לעצמם. כשנודע הדבר, פשטה המשטרה גם אצל סופרי בית הדין היהודים. 'באו אלי' - מספר לנו הרב, ולקחו את כל הספרים אשר היו בידי, עם שטרי הקנינים שהיינו עורכים, כמו כן, ישבו איתי במשך ארבעה ימים שלמים ושאלו שאלות לרוב על כל שטר ושטר, ולבסוף אמרו לי השוטרים: "אם היו האנשים שלנו ישרים כמותכם, הממשלה שלנו היתה עשירה".

'העבודה היתה קשה מאוד' - אומר הרב. אני בחסדי שמים ובסיעתא דשמיא כתבתי את הספרים של רבי מכלוף, ומתוך המקרים המובאים בספריו היו כמה מקרים שאני זה שאני גיליתי ופתרתי. למשל, אחד מהם היה איזה עשיר שרצה לקחת איזה בת של עניים שאמא שלה התגרשה והילדה הייתה בת 17 והם באו להירשם אצלנו בבית דין ואני ביקשתי תעודת גירושין ולא היה לאמא תעודת גירושין. אמרתי לו אני לא רושם עד שאני רואה את התעודת גירושין. הלכו לרבי מכלוף ע"ה והוא בא אלי ואמר לי: מדוע אתה מעכב? הרי יש שני עדים שהיא התגרשה! אני אמרתי לא! אני רוצה לראות את תעודת הגירושין. היא התגרשה ברבאט אז נכתוב עכשיו לרבאט שישלחו לנו תעודת גירושין, מה הבעיה? וכמה שניסו לשכנע אותי התעקשתי שישלחו לנו תעודת גירושין מרבאט. באמת, אחרי חודש שלחו לנו את התעודה, ומה התברר, האישה נפרדה מבעלה ולאחר מכן הייתה עם מישהו אחר, ובתוך הזמן עד שהיא התגרשה - יש לה בת וזו הבת שאנו מדברים עליה, ואמרתי שלא עשו מעשה בית דין, צריך לעשות מעשה בית דין ולפרסם. ואז כל הבית דין עטו עלי ושאלו איך חשבת על זה? אמרתי להם זה מן השמים.

עוד עניין אחד: היה עשיר גדול שהוא לוי והוא בא מספרד והיה לו מפעלים במראכש. הייתה תקופה שהשלטונות חייבו אותם לעשות ספר המשפחה שכלול בו כל המשפחה, ההורים הילדים וכו' כך חייבו אותם. והוא הגיע והביא עדים ואני רושם ורואה שהאשה היא גויה והשמות שלה

ושל ההורים שלה שמות גויים. לא אמרתי לו כלום, לא רציתי שהוא יתפרץ עלי וכו', האדם הזה הבנים והבנות שלו מחותנים עם עשירים גדולים שהיו הדיינים בחתונות שלהם, ובפרט שהאב מל את בניו כדת חגג להם בר מצווה, והיו עולים ללוי בס"ת, ואף אחד לא פילל שאמם גויה. (הסיבה שהסופרים לא ידעו שאשתו גויה משום שלא היה נהוג לרשום את שם האם, וכן לא היה נהוג לבקש את כתובת ההורים) מיד לקחתי את הנושא והלכתי לרבי מכלוף ואמרתי לו, והוא שלח לשאול את אותו עשיר על זה והוא ענה לו: וכי מה הבעיה הרי אשה זאת שומרת כשרות וכל ההלכות של היהודים.... רח"ל, בסוף גיירו את כולם.

זו עדותו החיה, על תקופה זו במראכש שבמרוקו, ועל בית הדין הנ"ל, זהו הרושם האחרון שנותר לנו בדורנו, אשר מפיו יכולנו לשמוע עדות זו, רבי שמעון ביטון שליט"א הינו השריד האחרון שנותר מבית הדין מפואר זה, בספרנו זה מצאנו שמופיע שמו של הרב כשהעיד בפני בית הדין כתבו הדיינים: "ולפנינו עמד החכם כהה"ר שמעון ביטון הי"ו סובדי"ץ" (- סופר בית דין צדק) פה העירה שהעיד שכדברי יעיש כן הוא שכבר נעשה פשר וכו'" ראה בסימן תקלב (עמוד רצה)

סדר עבודת בית הדין

מתוך התשובות שבספר ניתן לראות כי זוגות מהכפרים סביבות מראכש שבאו לביה"ד בכדי להתגרש, כיוון שבית הדין במראכש שלט על כל המרחב הענק שהשתרע ממראכש, סוס, תארודנת, ועד אגדיר, ומהצד השני על מרחבים גדולים כולל וורזאזאת ומחוז דרא עד דאדס תחלת הסהרא.

מכל רחבי המחוזות והכפרים הנזכרים היו באים למראכש להיבחן לקבלת סמיכה לשחיטה. לכל כפר היה רב משלו. היו מחוזות שהיה בהם מסדר גיטין בסמכות בית הדין, אך כל השאר היו באים להתגרש במראכש.

בבית הדין במראכש הסדר היה, שכאשר באו אנשים לדון, היו מסדרים את טענותיהם לפני סופרי בית הדין. במרוקו, סופרי בית הדין היו [בניגוד לתפקיד הספרא דדייני המקובל כאן בארץ - שהוא יושב ליד הדיינים וכותב פרוטוקול] תלמידי חכמים ומלומדים בשפת לשון הקודש, בצרפתית ובערבית, והם היו רושמים את טענות הצדדים. לאחר מכן הדיינים לוקחים את הפרוטוקולים שבהם נרשמו המענות והטענות, ועל פיהם היו עורכים פסק דין בפרוטרוט. לאחר מכן מזכיר בית הדין חוזר וכותב בפנקס גדול של בית הדין, שהיה חתום בכל דף חותמת משרד המשפטים הממשלתי. [דפים אלו בכתב יד הסופרים הנז', הגיעו אלינו ומהם העתקנו לספר זה].

כשהיו מגישים לבעלי הדין את הפסק, היה הוא ערוך ומפורט על כל צדדי ההלכה בפרוטרוט - היכן שהיה מקום לעיון ולדיון [בבתי הדין בארץ ניתן רק תמצית הפסק] וכך ניתנה להם האפשרות לעיין בפסק בטעמיו ונימוקיו, וגם ניתן להם פרק זמן מסוים לערער על הפסק בבין הדין הגדול ברבאט [ואכן, רואים אנו בספר לאחר פסק הניתן בבי"ד מראכש, היו כמה ערעורים שנעשו בבית דין הגדול שברבאט]. לאחר שיצא הדין לפועל, המזכיר היה כותב לממשלה בשפה הצרפתית, והממשל היה כופה את פסק הדין על הצדדים.

סופרי בית הדין היו מקבלים את סמכותם בראש ובראשונה מבית הדין הרבני ולאחר מכן

מהשלטון. לאחר שהסופר נבחן על כמה הלכות הנחוצות לעבודתו, ביניהם; הלכות עדות, צוואות, שטרות, קניינים, חופה וקידושין וכו' ועבר כמין הסמכה לתפקידו, ראש בית הדין היה כותב לשלטונות - היינו למשרד המשפטים, שהנ"ל עבר מבחן והתקבל כסופר בית דין. לאחר מכן משרד המשפטים היה כותב מינוי לסופר, המינוי נקרא בשם 'נוטריון'. מינוי נרשם ברשומות של הממשלה ורק אז היה מותר לו על פי החוק לחתום על המסמכים.

עבודתם של הסופרים הייתה ממש 'רבנות' על יד בתי הדין הרבניים. הם רושמי הנישואין, בודקים את כשרות העדים ועורכים חו"ק. לכל חתונה היו נשלחים שני סופרי בית דין רשמיים, הם היו עדי הקדושין והם החותמים על הכתובה. לא היתה רשות לשום דיין, רב או ראש ישיבה לערוך חו"ק אלא רק במעמד שני סופרי בית הדין, זהו חוק הממשל. (הסיבה לחוק זה משום ששני הסופרים הם עדים כשרים ויודעים בטיב קידושין, בכך מנעו מראש שלא יהיה פסול בקידושין, שמא יקחו עדים שאינם כשרים. בנוסף, נוכחותם מונעת מלהוציא לעז על הדיינים על כך שקבלו חו"ק כסף עבור עריכת חו"ק).

הסופרים היו ג"כ מסדרי הגיטין. לאחר שעמדו הזוג בבית הדין ונפסק שאכן אין מנוס מגירושין, הם היו אלו שמסדרים את הגט. כמו"כ היו כותבים שטרי קניינים על בתיים, קרקעות, ובכל ענייני נדל"ן. צוואות, מתנות, מתנת שכיב מרע, משכונות, משכנתא דסורא, הלוואות, שותפות, עזבונות, חלוקת רכוש. כל הנוסחאות של השטרות היו מנוסחות ומסודרות בכתב יד בפנקס שנקרא 'עט סופר'. הסופרים גם היו עושים שומת מזונות לאשה או לילדים וכותבים תעודות לידה.

בנוסף, הסופרים היו מקבלים את העדים בכל עדות ממון או אישות ומדקדקים היטב בלשונם, כותבים את העדות וחותמים, ובית הדין היו דנים על פי עדות זאת - כל עדות לגופה (לעומת בתי הדין בארץ שהדיינים מקבלים בעצמם את העדויות). כל שטר מכר או עדות, חייבים היו הסופרים לכותבו על נייר ממשלתי ששווה כסף ורשומה בו השנה שבו נדפס, רואים זאת בשיקוף (למניעת זיוף), חוץ מהכתובה שהיו כותבים על נייר רגיל, ואחר כך היו מעתיקים אותה בספר הכתובות. אחרי שכתבו את השטר וחתמו, ושטר שחייב מס - שולם, הראב"ד חותם ומקיים את חתימות הסופרים בנוסח זה. הראב"ד חותם ביחד עם חותמת בית הדין וכל שלשה חודשים חותם בספר. כל שטר שהיו כותבים, מעתיקים אותו לתוך ספר המתאים לנושא השטר. ולכל נושא היה ספר מיוחד, ספר ממונות לחוד, בו נכללו כמה סעיפים-מתנות, צוואות, הרשאות, ירושות הלוואות וכו'. ספר כתובות לבד, ספר עדויות לבד, ספר גירושין לבד, ספר תעודות לידה לבד. בספר הממונות, כל דף בתוכו נחתם בחותמת הממשל - 'טאבו', והספרים האחרים בחותמת בית הדין הרבני האזורי, והכל נכתב בכתב יד 'חצי קולמוס'. הסופרים הוותיקים היו כותבים וסופר נוסף מעתיק לתוך הספרים כל דבר לענייננו.

את שכר הדיינים ושכר מזכיר בית הדין היו מקבלים ישירות מן הממשלה. שכר הסופרים שולם על פי 'אגרה' שהיתה קובעת הממשלה. על עריכת חופה וקידושין יש אגרה הקבועה בחוק, וכן על גיטין ועדויות וכו'. באשר לנדל"ן, שכר הסופרים היה שני אחוזים מערך המכירה ומזה היו מתפרנסים בכבוד.

הסופרים הראשונים בכל ערי מרוקו, היו תלמידי חכמים גדולים שחלקם אף נעשו דיינים במשך הזמן. גם במראכש היה כך. במראכש היו תמיד ארבעה סופרי בית דין, ביניהם היו; הרב המקובל הגאון הצדיק רבי לוי נחמני זצ"ל, הרב שלום אלבאז זצ"ל שהיה מאוחר יותר רב בחדרה, הרב הצדיק החסיד והעניו רבי שלמה אלבאז ז"ל, והרב הגאון רב פעלים לתורה ותעודה הראב"ד

מקודש מו"ר רבי **אברהם אלמליח** זצ"ל, כיהן כסופר בית הדין במראכש בנוסף לכהונתו כרב העיירה הגדולה אמזמיז והעמיד שם תלמידים הרבה. כשעלה לארץ, התמנה לרב הראשי בדימונה, ומאוחר יותר עלה לשמש כאב"ד בירושלים. עד יבדל"א רבי **שמעון ביטון שליט"א** שכיהן כסופר בית הדין בין השנים תשי"ב עד שנת תשכ"ה ובעלותו לארץ עלה לכהן פאר כרבה של העיר בית שמש.

יהי רצון שספר זה המהווה תיעוד ועדות על הנהגת הדיינים זיע"א ועל גדלותם בהלכה, אשר חתרו בכוחם הרב לפסיקת הדין ללא מורא וללא משוא פנים, יפרסם את תוקפם ועוצמתם בפרסום גדול והגון למען ידעו הדורות הבאים, ובעיקר בכדי שיוכלו דייני ורבני ישראל היושבים על מדין, להתוות דרך לאורם של רבותינו ומאורי הדורות הקודמים, ותרבה הדעת והחכמה אמן כן יהי רצון.

מפתח פסקים

פסקי הדין מובאים כאן לפי סדר כתב היד עם מס' הפס"ד כפי המופיע במקור. אות הסימן נוספה על ידינו למען הסדר הטוב. במקום שבו יש דילוג במספר פסקי הדין הוא מפאת שישנם פסקי דין באותו נושא החוזר על עצמו להוציא שינוי שם ותאריך, על כן בחרנו להשמיטם כדי לא להכביד על הקורא [להוציא פסקי דין 1386-1388 שהיו חסרים במקור].

סימן א פס"ד 1379 - במשודכת החוזרת בה מהשדוכין	סימן יב פס"ד 1397 - בטוענת על בעלה שממרר חייה ומחרפה	סימן כד פס"ד 1413 - בקובל על אשתו שלא תלך לבית הוריה בכל עת
סימן ב פס"ד 1380 - אם אפשר לכוף אשה להוציא את בנה הגדול מן הבית	סימן יג פס"ד 1398 - בטוענת על בעלה שמחרפה ואינו מספק למזונות	סימן כה פס"ד 1414 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש
סימן ג פס"ד 1381 - בבאים להתגרש מתוך הסכמה אם אפשר לגרשם תיכף ומיד	סימן יד פס"ד 1399 - בטוענת על בעלה שאינו מספק למזונות הבית ודירה כצרכה	סימן כו פס"ד 1415 - בקובלת להתגרש כי מניעת ההולדה מבעלה
סימן ד פס"ד 1382 - באשה שאינה מקיימת חובתה לבעלה והוא מעוניין לגרשה בלא המתנת זמן	סימן טו פס"ד 1400 - הטוענת שהלכה לבית אביה כיון שבעלה הניחה בחסר כל ומשכנה ודורשת שישלם נשייה ומזונות	סימן כז פס"ד 1418 - בקובלת על בעלה שמכה ויש לו חשוקה
סימן ה פס"ד 1383 - בטוענת על בעלה שאינו מספק למזונות ומחרפה	סימן טז פס"ד 1401 - בקובלת על אחד שהבטיחה בנשואין והשחיתה	סימן כח פס"ד 1419 - פסק דין על הירושה
סימן ו פס"ד 1384 - במונעת בעלה מעבודתו בטענה שמשכנה בין זרים	סימן יז פס"ד 1403 - בקובלת על מגרשה שמפחית לה ממזונות	סימן כט פס"ד 1420 - בקובלת על בעלה שמשכנה ומאבד מעותיו ואינו מספק למזונות
סימן ז פס"ד 1390 - בזוג שבאו מארץ רחוקה ורוצים להתגרש והביאו כתב על כך מחכמי עירם האם צריכים המתנה	סימן יח פס"ד 1404 - ברוצה להתגרש כיון שמחרפה ומוציא לה שם רע	סימן ל פס"ד 1421 - פסק דין על הירושה
סימן ח פס"ד 1393 - בטוענת על בעלה שאינו מספק למזונות	סימן יט פס"ד 1406 - בדין הרוצה להביא לביתו ילדיו שיש לו מאשה אחרת ומשרתת תטפל בהם ואשתו דעכשיו מסרבת לזה	סימן לא פס"ד 1422 - בגרושה התובעת מזונות
סימן ט פס"ד 1394 - בבא כח הבעל שדורש מגרושת הבעל שמרדה בו כסף וחפצים שאצלה וכן דורש מהבנים שפרנסו אביהם וישיאיהו אשה	סימן כ פס"ד 1407 - בדין הרוצה לגרש כיון שאין לו גבורת אנשים	סימן לב פס"ד 1423 - בקובלת על בעלה שאינו מספק למזונות
סימן י פס"ד 1395 - בדין הנושא אשה על דעת שילך עמה לארץ ישראל ועד אז ידורו עם הוריו וחזר בו מהעליה על כן דורשת האשה שיקנה לה בית ורהיטים	סימן כא פס"ד 1408 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש	סימן לג פס"ד 1425 - בדין הסכם הגרושין
סימן יא פס"ד 1396 - בקובלת שהלכה מביתה מחמת הקטטות ודורשת מזונות	סימן כב פס"ד 1409 - בחוזר בו מבקשת הגרושין רק טוען שלא יבואו הוריה אצלה	סימן לד פס"ד 1426 - בדורשת להתגרש כיון שמקניטה ויש לו חשוקה
	סימן כג פס"ד 1410 - בקובלת על אחד שהבטיחה בנשואין והשחיתה	סימן לה פס"ד 1427 - בדורש להפוך השבועה וכפי שנפסק בבית הדין המקומי
		סימן לו פס"ד 1428 - בגרוש הטוען או שתהיה בתו אצלו או שיפטר ממזונות
		סימן לז פס"ד 1429 - פסק דין על הירושה

סימן סח.....לד
פס"ד 1462 - אפוטרופוס שמעונין
לעזוב האפוטרופוס יען שעולה לארץ

סימן סט.....לד
פס"ד 1463 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימן ע.....לד
פס"ד 1464 - אלמנה הדורשת
שהאפוטרופוס יוציא עבור מצבה של
שיש עבור בעלה

סימן עא.....לד
פס"ד 1465 - באלמנה שמבקשת
מחנות בעלה כלי המלאכה

סימן עב.....לה
פס"ד 1466 - אשה הקובלת על בעלה
שישכנה במקום אחר כיון שמשכנה
עם משפחתו וגורמים לה קטטות גם
דורשת מזונות

סימן עג.....לה
פס"ד 1467 - בהירשים שתובעים את
האלמנה שהכתובה שמכחה מחזקת
בנכסים מזויפת היא

סימן עד.....לו
פס"ד 1468 - בקובלת על בעלה
שיספיק מזונות ושיש לו חשוקה

סימן עה.....לח
פס"ד 1469 - בקובלת על מגרשה
שיוסיף לה דמי מזונות

סימן עו.....לח
פס"ד 1470 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימן עז.....לח
פס"ד 1471 - בדורש מעשה ידי אשתו
וכן דורש לקחת אשה על אשתו כיון
שהיא אינה יכולה לילד

סימן עח.....לט
פס"ד 1472 - בקובל על בעל אחותו
ששלחה מביתו שיחזירה וישלם מזונות

סימן עט.....מ
פס"ד 1473 - בקובלת על בעלה שמשכנה
עם בניו בחדר אחד וממרים חיה

סימן פ.....מ
פס"ד 1474 - אלמנה הקובלת על דוד
בעלה המנוח שהוא אפוטרופוס ילדה
שיחזיר לה ילדה עם חלק המגיע לו
בנכסי אביו כיון שהוא רוצה לעלות ארצה

סימן נג.....כח
פס"ד 1446 - בקובלת על בעלה
שחושדה וממרר חיה ורוצה להתגרש

סימן נד.....כח
פס"ד 1447 - בקובל על אשתו שתחזור
לבית ותחזיר איזה חפצים שלקחה עמה

סימן נה.....כט
פס"ד 1448 - בקובלת על בעלה
שיגרשה כמו שהסכימו כבר והוא מסרב

סימן נו.....כט
פס"ד 1449 - בקובל על אשתו שהולכת
לבית הוריה בכל עת

סימן נז.....כט
פס"ד 1450 - בקובלת על בעלה שהלך
מביתו ואינו מפרנסה

סימן נח.....ל
פס"ד 1451 - בקובלת על מגרשה
שישלם מזונות כפי שפסקוהו וכן שלא
יטלטל הילד מבית לבית כשכא אצלו

סימן נט.....ל
פס"ד 1452 - בדין הסכם הגרושין

סימן ס.....ל
פס"ד 1453 - בדין הסכם הגירושין
בנישואים שניים

סימן סא.....לא
פס"ד 1454 - בדין הסכם הגירושין

סימן סב.....לא
פס"ד 1455 - בקובלת על בעלה
שישלם מזונות ויחזירה לביתה

סימן סג.....לב
פס"ד 1456 - בקובלת על בעלה שאינו
מספיק מזונות ודורשת גט

סימן סד.....לב
פס"ד 1457 - אלמנה ובתה שדורשים
למכור חצי החצר שהניח מורישה
בעבור מזונות

סימן סה.....לב
פס"ד 1458 - בגרשה שחוזרת בה
מהסכם שתהיה בתה אצלה ללא שיתן
מזונות לפי שאינה יכולה לספק

סימן סו.....לג
פס"ד 1459 - בקובל על אשתו שתחזור
לביתה

סימן סז.....לג
פס"ד 1461 - בקובלת על בעלה שמכה
אותה ואינו מספיק למזונות

סימן לח.....כא
פס"ד 1430 - בקובל על אשתו שמוודת בו

סימן לט.....כא
פס"ד 1431 - בדורש פיקדון שהפקידה
אחותו שמתה כיון שאין לה יורש

סימן מ.....כא
פס"ד 1432 - בתובע בעל אחותו שמתה
שיבנה לה מצבת אבן ויפקדה בפקדת
השנה וישלם לו מה שחייב לו בעבורה

סימן מא.....כב
פס"ד 1433 - בקובל על אמו על
הירושה ועל שעושה לו כשפים

סימן מב.....כג
פס"ד 1434 - בקובלת על בעלה על
תשלום מזונותיה

סימן מג.....כג
פס"ד 1436 - בחוזרת בה מהסכמתה
על עליית הארץ

סימן מד.....כד
פס"ד 1437 - בקובלת על בעלה שיוליך
בנם החולה לבית הרופאים

סימן מה.....כד
פס"ד 1438 - בתובעת מזונות וכסות
מאם מגרשה וכמו שקבלה על עצמה

סימן מו.....כד
פס"ד 1439 - בקובלת על בעלה
שמשכן אחותו עמה

סימן מז.....כה
פס"ד 1440 - בתובעת מזונות וגט
מבעלה שנכנס בדת האיסלאם

סימן מח.....כה
פס"ד 1441 - קובלנא על כמה דברים
שאין להם קשר זה עם זה האם נדרשים
לה

סימן מט.....כו
פס"ד 1442 - בחוזרת בה מן הסכם
הגרושין שדורשת על החזרת הרהיטים
ועל המזונות ושיש לבעלה חשוקה

סימן נ.....כו
פס"ד 1443 - אפוטרופוס הדורש למכור
נכסי היתומים בשביל מזונותיהם

סימן נא.....כז
פס"ד 1444 - בעל הדורש ירושת אשתו
שמתה בלא זרע ולקח אביה נכסיה

סימן נב.....כז
פס"ד 1445 - בקובלת על בעלה
שיפרנסה ושיש לו חשוקה ושישכנה
בין השכנים כדי שיעידו

סימן קח.....נח
פס"ד 1507 - בדין המכחיש שהבטיח
אשה בנישואין והשחיתה וממנו היא
הרה שפסקוהו לישבע ואח"כ חזר בו
ומוכן לשלם והאשה רוצה שישבע
כמשפט הראשון

סימן קט.....נט
פס"ד 1508 - במשודך הקובל על
משודכתו שרוצה להפריד השידוך
ולכן תשלם הקנס והיא טוענת שחזרה
בה אחר הקנין אך קודם כתיבת הקנין
וכן שכל עיקר התחייבות השידוך הוא
בהכרח אביה ולא מרצונה

סימן קי.....סב
פס"ד 1509 - ביצאת מבית בעלה
וטוענת שבעלה חולה בחולי המדבק
ורוצה להתגרש ולקבל מזונות בינתיים

סימן קיא.....סג
פס"ד 1510 - בדורש מאשתו שתדור
עמו

סימן קיב.....סד
פס"ד 1512 - בקובלת על בעלה
שממרר חייה ומשלחה מביתו ונכנסים
בניו בביתם

סימן קיג.....סד
פס"ד 1513 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימן קיד.....סד
פס"ד 1514 - ברוצה לגרש כיון שפסקה
אשתו מלדת ויש לו רק בנות

סימן קטו.....סה
פס"ד 1515 - בקובלת על בעלה שאינו
מספיק למזונות ומוציא עליה שם רע

סימן קטז.....סה
פס"ד 1516 - בקובלת על בעלה שאינו
מספיק ומוציא עליה שם רע

סימן קיז.....סו
פס"ד 1517 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימן קיח.....סו
פס"ד 1518 - בקובל על אשתו שנטלה
דברים מהבית

סימן קיט.....סו
פס"ד 1519 - בקובלת על בעלה שאינו
מספיק וממרר חייה

סימן קכ.....סו
פס"ד 1520 - בדורשת להתגרש כיון
שאינו מספיק וממרר חייה ודורשת
להתגרש

סימן צה.....ג
פס"ד 1492 - בקובלת על מגרשה
שיוסיף במזונות

סימן צו.....נא
פס"ד 1493 - בקובל על אשתו שאינה
רוצה לטבול כי אם בהרבותו פיוסים

סימן צז.....נא
פס"ד 1494 - בקובלת על בעלה
שממרר חייה ואינו מספיק ומאחר
הביתה ויש לו חשוקה

סימן צח.....נב
פס"ד 1495 - במשודכת הקובלת על
משדכה שרוצה להפריד השידוכין

סימן צט.....נב
פס"ד 1496 - בקובלת על בעלה שייחד
לה בית דירה ולא תשב עם אמו

סימן ק.....נב
פס"ד 1498 - בקובל על אשתו שמחרפתו

סימן קא.....נג
פס"ד 1499 - בקובלת על בעלה שישכן
דירתם בשכונת היהודים

סימן קב.....נג
פס"ד 1501 - בא כח הטוען עבור
הבת שאביה השאיר צוואה עבור בתו
שהגיעה לבגרות

סימן קג.....נד
פס"ד 1502 - אפוטרופוס יתמי הדורש
שירשוהו למכור חצר היתומים

סימן קד.....נד
פס"ד 1503 - המחזיר ונשא אשתו אחר
שגרשה משום חשש זנות האם באיסור
היא אצלו וצריך לגרשה או לא

סימן קה.....נה
פס"ד 1504 - בדין חלוקת הבנים
בירושת אביהם

סימן קו.....נו
פס"ד 1505 - באב שרוצה להוציא
הילדה מאצל גרושתו כיון שפרוצה היא
ואינו רוצה שתלמד ממעשיה

סימן קז.....נו
פס"ד 1506 - בתובע אפוטרופוס יתמי
שישלם לו חוב שהיה אבי היתומים
חייב לו

סימן פא.....מא
פס"ד 1475 - בקובלת על בעלה שיזון
ויפרנס ויתעסק במלאכה ואם לא
יגרשה וישלם כתובה ומזונות

סימן פב.....מא
פס"ד 1477 - משודך שרוצה להפריד
השידוכין

סימן פג.....מב
פס"ד 1480 - בקובלת על בעלה על
עניין המזונות והוא קובל עליה שמונעתו
מלמכור חפצי הבית בשביל לפרנס

סימן פד.....מו
פס"ד 1481 - בקובל על שכנגדו שאינו
מקיים מה שנפסק עליו

סימן פה.....מז
פס"ד 1482 - אלמנה שתובעת בניה
שיפרנסוה ויתנו לה כסות ויתעסקו
ברפואתה

סימן פו.....מז
פס"ד 1483 - בקובלת על בעלה
שממרר חייה

סימן פז.....מח
פס"ד 1484 - בקובל על אשתו שהלכה
מביתו להוריה ללא קטטה

סימן פח.....מח
פס"ד 1485 - בקובלת על בעלה שהלך
והניחה ללא פרנסה

סימן פט.....מט
פס"ד 1486 - בקובלת על בעלה שמכה
אותה ואינו מספיק למזונות

סימן צ.....מט
פס"ד 1487 - ברוצה להתגרש כיון
שהבעל עקר

סימן צא.....מט
פס"ד 1488 - בקובלת על בעלה שאינו
מספיק למזונות

סימן צב.....ג
פס"ד 1489 - בקובלת על בעלה שאינו
מספיק למזונות

סימן צג.....ג
פס"ד 1490 - בקובלת על בעלה שאינו
מספיק למזונות

סימן צד.....ג
פס"ד 1491 - יורשים שדורשים שליטה
בנכסי הירושה כיון שאמם כבר סילקה
שיעבוד כתובתה מהנכסים

סימן קנ.....
פס"ד 1555 - בקובלת על בעלה
שמחפרה ומכה אותה

סימן קנא.....
פס"ד 1556 - ברוצה לגרש וטוען שמה
שילדה אינו ממנו

סימן קנב.....
פס"ד 1557 - בקובל על אשתו
שממרת חייו ודורשת בכל עת ללכת
אצל הוריה

סימן קנג.....
פס"ד 1558 - יורשים הדורשים הרשאה
על חשבון אביהם ודורשים שהאלמנה
תערוך חשבונה ושתשבע על עניין
הירושה שנהגה כדין

סימן קנד.....
פס"ד 1559 - ביורשים שטוען אחד על
אחיו שמפסיד הנכסים ואינו חולק כדין
ועוד טענות

סימן קנה.....
פס"ד 1560 - באלמנה הדורשת בירור
בחלק בניה העומדים תחת אביהם
לקבל הירושה יחד עם דודיהם אחי
אביהם בירושת ונכסי אבי הדודים

סימן קנו.....
פס"ד 1561 - בבעל הרוצה לירש
את אשתו ובניה שיש לה מאיש אחר
טוענים שלא יירש כיון שכבר הסכימו
על הגרשין קודם שנבל"ע

סימן קנז.....
פס"ד 1562 - בקובלת על אחד
שהבטיח בנישואין ועל כן מסרה
עצמה לו והשחיתה וממנו הרתה וילדה
ודורשת מזונות הבת ושישאנה

סימן קנח.....
פס"ד 1563 - בקובלת על בעלה
שמשכנה עם הוריו ומצערם אותה

סימן קנט.....
פס"ד 1564 - בקובלת על בעלה
שיספיק או יגרש

סימן קס.....
פס"ד 1565 - בקובלת על בן בעלה
שיש לו מאשה אחרת שמכה ומבזה וכן
על בעלה שממרת חייה

סימן קסא.....
פס"ד 1568 - בקובלת על בעלה שהולך
אצל הפרוצות ויש לו חשוקה ואינו זן
ומפרנס ואינו נכנס לביתו

סימן קלה.....
פס"ד 1537 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימן קלו.....
פס"ד 1538 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימן קלז.....
פס"ד 1539 - בדורשת מזונות וכסות

סימן קלח.....
פס"ד 1542 - בקובלת על בעלה שאינו
מספיק מזונות ומתרועע עם חברת
פועלי און

סימן קלט.....
פס"ד 1543 - בקובלת על בעלה שהלך
לו לעיר אחרת ולא נותן מזונות

סימן קמ.....
פס"ד 1544 - הקובל על אשתו שהלכה
לה לעיר אחרת

סימן קמא.....
פס"ד 1545 - בקובל על אשתו שאין לה
דרך נשים

סימן קמב.....
פס"ד 1546 - בדורש לגרש בשביל
שממרת חייו

סימן קמג.....
פס"ד 1547 - הדורשת מזונות ממגרשה
ורוצה לתת לו הילדים שיטפל בהם הוא

סימן קמד.....
פס"ד 1548 - בדין ריושת האחים

סימן קמה.....
פס"ד 1549 - בקובלת על בעלה שאין
להם ילדים מחמת שהולך אחר הזנות

סימן קמו.....
פס"ד 1550 - בקובלת על בעלה שישכנה
בין השכנים ולא עם הוריו וכן שמורד
ממנה ויש לו חשוקה ומתאחר לביתו

סימן קמז.....
פס"ד 1552 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימן קמח.....
פס"ד 1553 - בקובלת על בעלה שהלך
לעיר אחרת והניחה בלא מזונות
ולווהתה ולכן דורשת פרעון ההלוואה וכן
דורשת מדור

סימן קמט.....
פס"ד 1554 - בקובלת על בעלה שיוסיף
לה בכתובתה כי כיון שכתובתה מועטה
בכל דבר מועט ואומר לי טל כתובתך וצאי

סימן קכא.....
פס"ד 1521 - בקובלת על בעלה
שיגרשה כפי שנפסק ואם לא אזי יספיק
במזונות וישכור לה בית דירה

סימן קכב.....
פס"ד 1522 - בדורש מעשה ידי אשתו

סימן קכג.....
פס"ד 1523 - בקובלת על בעלה שאינו
מספיק למזונות

סימן קכד.....
פס"ד 1525 - בקובלת על בעלה
שמשחק בקוביא ומאחר לבוא לביתו
ואינו משלם שכירות הדירה

סימן קכה.....
פס"ד 1526 - בקובל על אשתו שדוחה
אותו מביתו

סימן קכו.....
פס"ד 1527 - בקובלת על בעלה
שתחזיר לו את בניו שיטפל בהם הוא

סימן קכז.....
פס"ד 1529 - בקובלת על בעלה
שהניחה שכוחה ועזובה בבית אביה

סימן קכח.....
פס"ד 1530 - בקובלת על בעלה שמורד
ממנה

סימן קכט.....
פס"ד 1531 - בקובל על אשתו שתחזור
לביתו והיא טוענת שממרת חייה ואינו
מספיק

סימן קל.....
פס"ד 1532 - במרוצים להתגרש כיון
שאין להם זרע

סימן קלא.....
פס"ד 1533 - בדורשת מזונות כפי
השומה ששמו לה

סימן קלב.....
פס"ד 1534 - בדין אח שהרשה את אחיו
קודם גיל י"ג במקומו למכור ועכשיו קובל
על אחיו שיתן בידו את שטר ההרשאה
כיון שרוצה לקרעו כיון שחזר בו

סימן קלג.....
פס"ד 1535 - בקובל על אשתו שהלכה
אצל זקנתה והיא מחרחרת ריב ביניהם

סימן קלד.....
פס"ד 1536 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימון קצב.....**קט**
פס"ד 1600 - בדין סילוק שיעבוד כתובה

סימון קצג.....**קט**
פס"ד 1601 - בדין הסכם הגרושין

סימון קצד.....**קי**
פס"ד 1602 - בקובל על גרושתו שתתן לו בתו

סימון קצה.....**קי**
פס"ד 1603 - בקובל על אשתו שממרת ודורש לגרש

סימון קצו.....**קיא**
פס"ד 1604 - בבחור שנתן טבעת לנערה בדרך היתול ואמר לה הרי את מקודשת

סימון קצז.....**קיא**
פס"ד 1605 - בדורש ליירש את אחותו

סימון קצח.....**קיד**
פס"ד 1606 - בדין יחוס ילדי הפנויה

סימון קצט.....**קטו**
פס"ד 1607 - בקובל על בעלה שרע מעללים הוא והניחה עזובה

סימון ר.....**קטו**
פס"ד 1608 - ברוצה לגרש כיון שאין לו זרע ממנה

סימון רא.....**קiz**
פס"ד 1609 - ברוצה לגרש כיון שאין לו זרע ממנה

סימון רב.....**קיה**
פס"ד 1610 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון רג.....**קיה**
פס"ד 1611 - ברוצה לגרש אחת משתי נשיו אם לא תחליף דירתה עם צרתה

סימון רד.....**קית**
פס"ד 1612 - בקובל על בעלה שממרר את חייה

סימון רה.....**קית**
פס"ד 1613 - קובלנא על אפוטרופוס היתומים

סימון רו.....**קכ**
פס"ד 1614 - בדורשת ירושת בעלה

סימון רז.....**קכ**
פס"ד 1615 - בדורש לגרש

סימון רח.....**קכא**
פס"ד 1616 - בדין התובעים מירשת הבנים את חלקם בשותפות שהשתתפו עם אביהם המוריש

סימון קעו.....**צז**
פס"ד 1584 - בקובלת על אחד שהבטיחה בנישואין והשחיתה וילדה לו ודורשת שיכיר בזה ויקיים ויתן מזונות

סימון קעז.....**צט**
פס"ד 1585 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון קעח.....**ק**
פס"ד 1586 - בקובלת על בעלה שסיפק ויפרנס

סימון קעט.....**ק**
פס"ד 1587 - בדין הרוצה לעקור דירתו מכפר קטן שאין שם עשרה יהודים

סימון קפ.....**ק**
פס"ד 1588 - בדין היורשים בזכויות ירושת אביהם

סימון קפא.....**קא**
פס"ד 1589 - בדורשת להתגרש

סימון קפב.....**קב**
פס"ד 1590 - בקובלת על מגרשה שיתן מזונות הילדים

סימון קפג.....**קג**
פס"ד 1591 - בקובלת על אחד שמה שהיא הרה הוא ממנו

סימון קפד.....**קד**
פס"ד 1592 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון קפה.....**קד**
פס"ד 1593 - בדין הסכם הגרושין

סימון קפו.....**קד**
פס"ד 1594 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון קפז.....**קה**
פס"ד 1595 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון קפח.....**קה**
פס"ד 1596 - בדין הסכם הגרושין

סימון קפט.....**קה**
פס"ד 1597 - בקובלת על בעלה שעזבה

סימון קצ.....**קו**
פס"ד 1598 - בדין היורש הדורש מי היורשים בנכסי אביו המנוח

סימון קצא.....**קו**
פס"ד 1599 - ברוצה לגרש כיון שמתקוטטת וזקנה ממנו ואינה ראויה כבר להוליד והלכה לעיר אחרת

סימון קסב.....**פח**
פס"ד 1569 - בקובל על אשתו שתתן לו מעשה ידיה ושתתעסק בצרכי הבית

סימון קסג.....**פט**
פס"ד 1570 - בקובלת על בעלה ואמו שמכים אותה ודורשת שלא לגור עם הוריו

סימון קסד.....**פט**
פס"ד 1571 - בקובלת על בעלה שמוציא עליה שם רע

סימון קסה.....**צ**
פס"ד 1572 - בקובלת על בעלה שאינו מספיק למזונות וכסות

סימון קסו.....**צ**
פס"ד 1573 - באלמנה הרוצה להיות אפוטרופוס על בניה

סימון קסז.....**צ**
פס"ד 1574 - בקובל על אשתו שתחזור עמו לעירו

סימון קסח.....**צא**
פס"ד 1575 - בקובל על אשתו שתבוא לדור עמו במקומו

סימון קסט.....**צא**
פס"ד 1576 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון קע.....**צב**
פס"ד 1577 - בקובלת על משדכה שיכניסה תחת החופה או שיפריד השידוך

סימון קעא.....**צב**
פס"ד 1578 - בקובלת על מגרשה שיוסיף לה על המזונות

סימון קעב.....**צב**
פס"ד 1579 - בקובלת על בעלה שיגרשנה כיון שאינו מספיק מזונותיה

סימון קעג.....**צג**
פס"ד 1581 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון קעד.....**צג**
פס"ד 1582 - אפוטרופוס הדורש הרשאה בנכסי היתומים

סימון קעה.....**צג**
פס"ד 1583 - בקובל על אשתו שממרת חייו וחושדתו והיא טוענת שיש לו חשוקה

סימן רלז.....**קלו**
פס"ד 1647 - בקובלת על אחד שהיא
חשוקת וילדה לו וכן כעת הרה לו
והוא רוצה לעלות לארץ ישראל
ולחולך בנו עמו

סימן רלח.....**קלח**
פס"ד 1648 - בדורש מאלמנת חברו
שתפרע לו הסך שהיה חייב לו בעלה

סימן רלט.....**קלח**
פס"ד 1649 - בקובלת על בעלה שמכה
ומחרפה ויש לו חשוקה

סימן רמ.....**קמ**
פס"ד 1650 - בדין הקובלת על בעלה
שאינו מספק

סימן רמא.....**קמא**
פס"ד 1651 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש שלא זכו לזש"ק

סימן רמב.....**קמא**
פס"ד 1652 - בקובלת על בעלה שיש
לו עוד אשה מיוחדת לו בלא חופה
וקידושין

סימן רמג.....**קמא**
פס"ד 1653 - ברוצה לבטל השידוכין
כיון ששם המשודכת כשם אימו

סימן רמד.....**קמב**
פס"ד 1654 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימן רמה.....**קמב**
פס"ד 1655 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימן רמו.....**קמב**
פס"ד 1656 - בקובל על אשתו
שממרת חייו וכן שפסקה מלהוליד
ועל כן דורש לגרשה

סימן רמז.....**קמג**
פס"ד 1657 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימן רמח.....**קמד**
פס"ד 1658 - בקובל על אשתו שהיא
מורדת ממנו

סימן רמט.....**קמד**
פס"ד 1659 - בקובלת על בעלה
שממרת ואינו מספיק

סימן רנ.....**קמד**
פס"ד 1660 - בדורש לגרש כיון
שממרת חייו

סימן רכד.....**קלא**
פס"ד 1633 - בקובל על גרושתו
שתמסור לו את בתו כמו שהתנו ואם
לאו שיפטר ממזונות

סימן רכה.....**קלב**
פס"ד 1634 - בקובלת על בנה שרוצה
למכור בנכסי ירושת אביו והיא טוענת
שהכל משועבד לכתובתה

סימן רכו.....**קלב**
פס"ד 1635 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימן רכז.....**קלב**
פס"ד 1637 - בקובלת על בעלה
שיגרשנה כיון שהוא ממרר חייה

סימן רכח.....**קלג**
פס"ד 1638 - בקובלת על בעלה שישלם
מזו' ממתי שיצאה מביתו מחמת המרור

סימן רכט.....**קלג**
פס"ד 1639 - ברוצה לבטל מה
שהסכימו על הסכם פשרה אחר
שנעשה על זה קניין

סימן רל.....**קלג**
פס"ד 1640 - בקובלת על בעלה שהלך
והניחה עזובה ושכוחה

סימן רלא.....**קלד**
פס"ד 1641 - בקובלת על מגרשה
שיוסיף בשכר מזונות בניו שאצלה ואם
לא שיהיו אצלו

סימן רלב.....**קלד**
פס"ד 1642 - בקובלת על מגרשה
שיוסיף בשכר המזונות ולתת לה כסות
עבור בנו שאצלה ושיתנו לה ערב עבור
התשלומים הללו

סימן רלג.....**קלה**
פס"ד 1643 - בקובלת על בעלה שמביא
משפחתו לביתו להאכיל אותם

סימן רלד.....**קלה**
פס"ד 1644 - בקובל על אשתו שהסכימה
מרצונה לעלות עמו לארץ ישראל והיא
טוענת לא הסכימה מעולם

סימן רלה.....**קלה**
פס"ד 1645 - בקובלת על בעלה
שממרת ואינו מספיק

סימן רלו.....**קלו**
פס"ד 1646 - בקובלת על בעלה שהוא
בטל ואינו מסייע לה בעבודתה ועל כן
דורשת להתגרש

סימן רט.....**קכג**
פס"ד 1618 - בקובל על אשה שעשתה
לו כישופים

סימן רי.....**קכד**
פס"ד 1619 - בקובלת על בעלה
שממרת חייה

סימן ריא.....**קכד**
פס"ד 1620 - בדין הרוצה לגרש

סימן ריב.....**קכה**
פס"ד 1621 - אפוטרופסי היתום
הרוצים לקנות קרקעות על שמו

סימן ריג.....**קכו**
פס"ד 1622 - ברוצה להפריד השידוך
בעבור ששמע שאינה בתולה והיא
אומרת שהוא זה שהשחיתה

סימן ריד.....**קכו**
פס"ד 1623 - באשה הדורשת שלא
יגרש עד שירפאנה תחילה

סימן רטו.....**קכז**
פס"ד 1624 - בקובל על אשתו שקובלת
עליו לפני הפחה

סימן רטז.....**קכז**
פס"ד 1625 - בגרושה שילדיה שאצל
בעלה מתו חלקם אצל אביהם והיא
טוענת שהוא הגורם מיתתן ועל כן יתן
לה בניה ויתן מזונות

סימן ריז.....**קכח**
פס"ד 1626 - בקובלת על בעלה
שישלם שכירות המדור ויפרע החובות

סימן ריח.....**קכח**
פס"ד 1627 - בקובלת על בעלה
שממרת ואינו מספיק

סימן ריט.....**קכח**
פס"ד 1628 - ברוצה לגרש יבמתו כיון
שאיין לו זרע ממנה

סימן רכ.....**קכט**
פס"ד 1629 - באחים שדורשים ירושת
אחותם שמתה בלא זרע

סימן רכא.....**קכט**
פס"ד 1630 - ביורשים הדורשים בירור
חלוקת ירושת אביהם

סימן רכב.....**קל**
פס"ד 1631 - בדין היורשים בנכסי ירושה

סימן רכג.....**קלא**
פס"ד 1632 - בקובל על אשתו שחזרה
בה מהסכמתה לעלות עמו לארץ הקודש

סימן רעט.....קסג
פס"ד 1700 - בדין היורשים בזכויות בית הכנסת

סימן רפ.....קסג
פס"ד 1701 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימן רפא.....קסד
פס"ד 1702 - בנערה הקובלת על אחד שהשחיתה על מנת שישאנה

סימן רפב.....קסד
פס"ד 1703 - ברוצה לגרש כיון שהיא סוררת

סימן רפג.....קסה
פס"ד 1704 - באשה שיצא דינה להתגרש ורוצה לערער בבית הדין הגבוה

סימן רפד.....קסה
פס"ד 1705 - פסק דין על הירושה

סימן רפה.....קסז
פס"ד 1706 - בקובל על אשתו שמוציאה עליו שם רע

סימן רפו.....קסז
פס"ד 1707 - ברוצה לגרש מחמת פריצותה ומחמת שרוצה להחזיר גרושתה הראשונה

סימן רפז.....קסח
פס"ד 1709 - ברוצה לגרש מכמה טעמים

סימן רפח.....קסט
פס"ד 1710 - בקובלת על בעלה שמורד ממנה וממרה חייה ושלחה מביתו

סימן רפט.....קסט
פס"ד 1711 - אלמנה שטוענת שהממונה על עזבונו בעלה מעל בכספים

סימן רצ.....קע
פס"ד 1712 - באלמנה הדורשת את זכויות החלק שמגיע לבעלה בירושה

סימן רצא.....קע
פס"ד 1713 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימן רצב.....קעא
פס"ד 1714 - בזוג הטוענים זה על זה

סימן רצג.....קעא
פס"ד 1716 - בדורש לבטל פסק וחקיקור דין כיון שנעשה שלא כדין

סימן רצד.....קעא
פס"ד 1717 - בזוג הקובלים זה על זה על כמה עניינים

סימן רסה.....קנא
פס"ד 1682 - במשודרת הקובלת על משדכה שחטף ממנה הטבעת וזה שנתן לה בשידוכין והוא טוען שהשדוכין היו במרמה ובזמן שכרות

סימן רסו.....קנא
פס"ד 1683 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימן רסז.....קנא
פס"ד 1685 - באלמנה הקובלת על חורגה ששילחה מביתה ודורשת שיחזירה למקומה

סימן רסח.....קנב
פס"ד 1686 - ברוצה לגרש כיון שאשתו סוררת וחולה וחושדה בדבר עברה

סימן רסט.....קנג
פס"ד 1687 - ביורשים הקובלים על זכות ירושת אביהם

סימן רע.....קנד
פס"ד 1688 - בקובלת על אביה שיתן לה מזונות ופרנסה

סימן רעא.....קנד
פס"ד 1689 - בקובלת על בעלה שישכנה בין השכנים ויתן לה מזונות מיום שיצאה מביתה

סימן רעב.....קנה
פס"ד 1690 - בחוזרת בה מחיוב הגרושין והחזרה הייתה אחר ג' ימים אך בתוך הג' ימים חל שבת

סימן רעג.....קס
פס"ד 1691 - פסק דין על הירושה למנהג התושבים

סימן רעד.....קסא
פס"ד 1692 - בטוענת על אחד שממנו היא הרה

סימן רעה.....קסא
פס"ד 1693 - ברוצה לגרש מפני שהיא סוררת

סימן רעו.....קסב
פס"ד 1695 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימן רעז.....קסב
פס"ד 1698 - בקובל על אשתו ששלחה ידיה בנכסיו

סימן רעח.....קסג
פס"ד 1699 - בחוזר בו מהפטר שנתפטר עם אשתו בעניין המזונות

סימן רנא.....קמה
פס"ד 1661 - בקובלת על בעלה שממרר ואינו מספיק

סימן רנב.....קמה
פס"ד 1662 - בקובל על אשתו שיצא דינה להתגרש שתקבל גיטה

סימן רנג.....קמה
פס"ד 1667 - בקובלת על בעלה שאחר שיצא הדין שתהיה הבת אצל אביה כיון שרוצה להנשא חזרה בה ואין רצונה להנשא ועל כן תישאר בתה אצלה

סימן רנד.....קמו
פס"ד 1668 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימן רנה.....קמו
פס"ד 1669 - בקובל על אשתו שממררת ומחרפת ויצאה מביתו

סימן רנו.....קמו
פס"ד 1670 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימן רנז.....קמו
פס"ד 1671 - בקובלת על מגרשה על מזונות הבנות

סימן רנח.....קמז
פס"ד 1672 - בקובלת על בעלה כיון שאינו מספיק

סימן רנט.....קמז
פס"ד 1673 - בקובל על אשתו שתחזיר לו התכשיטים שנתן לה בבית החופה כיון שהיה זה בהלואה ולא בנתינה

סימן רס.....קמח
פס"ד 1674 - בקובל על היתומים שישלמו לו מה שחייב לו אביהם

סימן רסא.....קמט
פס"ד 1675 - במשודך הקובל על משודכתו שתתן לו החפצים שהתנו ביניהם ותכין עצמה לנישואין

סימן רסב.....קנ
פס"ד 1676 - בקובל על אשתו שאמרה לו לדור בבית הוריה

סימן רסג.....קנ
פס"ד 1677 - בקובלת על בעלה על עניין המזונות

סימן רסד.....קנ
פס"ד 1679 - בקובלת על בעלה שאינו מפרנס ויש לו חשוקה

סימון רצה קעג פס"ד 1718 - בדורש מאשתו שתחזיר לו הטבעת שמשכנה	סימון שיב קפו פס"ד 1740 - בקובלת על בעלה שאינו מספיק למזונות	סימון שכח קצג פס"ד 1758 - בדין היורשים
סימון רצו קעג פס"ד 1720 - בדורשת להתגרש בטענת מאיס עלי	סימון שיג קפו פס"ד 1741 - בדין הגרושין	סימון שכט קצג פס"ד 1760 - בדין תוקף צוואה
סימון רצז קעד פס"ד 1721 - במשודך הדורשת יכנוס או ישלם הקנס	סימון שיד קפו פס"ד 1742 - הרשאת בית דין למכר קרקעות של בנות קטנות	סימון של קצג פס"ד 1762 - בדורש לעלות לארץ ישראל
סימון רצח קעה פס"ד 1722 - בדין פירעון מנכסי המוריש	סימון שטו קפז פס"ד 1745 - ברוצה לגרש כיון שלא נבנה ממנה	סימון שלא קצד פס"ד 1764 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש
סימון רצט קעה פס"ד 1723 - אם ובתה הדורשים מזונות על זמן שעבר ועל עיכוב הגרושין	סימון שטז קפז פס"ד 1746 - ברוצה לגרש כיון שלא נבנה ממנה	סימון שלב קצד פס"ד 1765 - בדין כתובת האלמנה והבנים
סימון ש קעו פס"ד 1724 - בדין אופן חלוקת הנכסים בדורשים ובדין חרש היורש	סימון שיז קפז פס"ד 1747 - ברוצה לגרש כיון שלא נבנה ממנה	סימון שלג קצד פס"ד 1766 - בהרשאת בית דין במכר ירוש פחות מכן עשרים
סימון שא קעז פס"ד 1726 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש	סימון שיח קפח פס"ד 1748 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש	סימון שלד קצה פס"ד 1767 - בדין היורשים
סימון שב קעז פס"ד 1727 - בדורשת להפסיק את דירת הורי בעלה בביתם	סימון שיט קפח פס"ד 1749 - בדין ירושת האשה	סימון שלה קצו פס"ד 1768 - קובלנא על המגרש לעניין המזונות
סימון שג קעז פס"ד 1729 - פסק דין על הירושה	סימון שכ קפח פס"ד 1750 - בדורש לגרש	סימון שלז קצז פס"ד 1769 - במגרש הרוצה שיהיו ילדיו אצלו
סימון שד קעה פס"ד 1730 - בדין מכירת קרקע של יורש קטן	סימון שכא קפח פס"ד 1751 - בקובל על אשתו שתדור בעירו כמו שהתנה עליה	סימון שלז קצז פס"ד 1770 - ברוצה לישא אשה על אשתו
סימון שה קעה פס"ד 1731 - בקובלת על בעלה שיקיים עמה חיובי הבעל לאשתו	סימון שכב קפט פס"ד 1752 - בקובל על בן אחותו שיבנה מצבה הראויה לאמו	סימון שלח קצח פס"ד 1772 - בדין היורשים
סימון שו קפב פס"ד 1732 - בדורש לגרש	סימון שכג קפט פס"ד 1753 - באפוטרופוס הקובל על יתומה שתביא לו הצמידים שקנתה ממעשה ידיה	סימון שלט קצח פס"ד 1773 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש
סימון שז קפב פס"ד 1733 - בטוען על אשתו שזנתה	סימון שכד קפט פס"ד 1754 - ביורש הקובל על אחיו שיחלוק עמו בירושה	סימון שמו קצח פס"ד 1775 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש
סימון שח קפד פס"ד 1735 - בקובל על אשתו שתחזור לביתה	סימון שכה קצ פס"ד 1755 - במשודך הדורש להפריד השידוכין	סימון שמו קצט פס"ד 1777 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש
סימון שט קפה פס"ד 1736 - במשודכת הקובלת על משדכה שיכנס עמה לחופה	סימון שכו קצא פס"ד 1756 - בדין זכויות האלמנה בנכסי בעלה	סימון שמוג קצט פס"ד 1778 - בהרשאת בית דין בממכר קרקע
סימון שיא קפה פס"ד 1738 - בקובל על בנו שיפרנסו	סימון שכז קצא פס"ד 1757 - בגרושה שדורשת הוספה במזונות וכסות ושהיה בניה אצלה	סימון שמד קצט פס"ד 1779 - בדורשת להכנס לחופה כמו שהתנו

סימן שמה קצט פס"ד 1780 - בדורש להפחית לו מסך המזונות שקבעו עליו	סימן שסא רח פס"ד 1807 - בקובל על משפחת אשתו שמתה על זכויותיה בעזבון אמה	סימן שעז ריז פס"ד 1826 - ברוצה לגרש מכמה טעמים
סימן שמו ר פס"ד 1781 - בדורש לגרש מחמת הקטטות	סימן שסב רט פס"ד 1809 - ברוצה להנשא לאדם שנטען עליו שהיה עמה כשהיתה נשואה	סימן שעח ריז פס"ד 1828 - בקובלת על אחד שהבטיחה בנשואין והשחיתה
סימן שמז ר פס"ד 1782 - בדורש מאשתו ללכת עמו לארץ ישראל	סימן שסג רי פס"ד 1810 - באיש הרוצה לעלות ארצה ואין אשתו רוצה	סימן שעט ריח פס"ד 1829 - בקובלת על אחד שהבטיחה בנשואין והשחיתה
סימן שמח רא פס"ד 1784 - בדורש מאשתו שתחזור לביתה	סימן שסד רי פס"ד 1811 - באלמנה התובעת מזונות מהיורש	סימן שפ ריח פס"ד 1830 - בדורשת חלק בעלה במתנה שניתנה לו עם משפחתו
סימן שטט רא פס"ד 1788 - בדין הגרושין	סימן שסה ריא פס"ד 1813 - בדורש לגרש	סימן שפא ריח פס"ד 1831 - ביורשים הרוצים למכור קרקע הירושה
סימן שנ רא פס"ד 1791 - בדין מכירת קרקע על ידי יורשים פחות מבן עשרים	סימן שסו ריא פס"ד 1814 - בדורש לגרש אשתו השוטה שיושבת בקובה של זונות ולישא אשה אחרת	סימן שפב ריט פס"ד 1832 - בקובלת על אחד שהשחיתה
סימן שנא רב פס"ד 1793 - בדורש להתגרש מחמת הקטטות	סימן שסז ריג פס"ד 1816 - בדורש מאשתו שתחזור לביתה	סימן שפג ריט פס"ד 1834 - בדין המורדת
סימן שנב רב פס"ד 1794 - פסק דין על הירושה	סימן שסח ריג פס"ד 1817 - בדין ודברים בין הבעל לאשה על מקום דירת האשה	סימן שפד רכ פס"ד 1835 - בקובל על אשתו שתחזור לדור עמו
סימן שנג רג פס"ד 1795 - בדין חיוב המגרש במזונות בתו	סימן שסט ריג פס"ד 1818 - בדין ודברים בין האלמנה ליורש לגבי שכירות ומכירת הקרקעות שהניח מורישים	סימן שפה רכ פס"ד 1837 - בטוען על היורשים שאביהם חייב לו ממון
סימן שנה רג פס"ד 1797 - במגורשת שנפל טעות בשם אבי המגרש בטופס מעשה בית דין וחוששים שמא טעות זו היא גם בגט עצמו האם מותרת	סימן שע ריד פס"ד 1819 - פסק דין על הירושה	סימן שפז רכב פס"ד 1839 - בקובלת על בעלה שממרר חייה ואינו מספיק למזונות
סימן שנו רה פס"ד 1798 - בדורשת להתגרש כי מניעת העיבור ממנו	סימן שעא רטו פס"ד 1820 - בחיוב הבנים במזונות אביהם	סימן שפח רכב פס"ד 1840 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש
סימן שנז רו פס"ד 1799 - פסק דין על הירושה	סימן שעב רטו פס"ד 1821 - פסק דין על הירושה	סימן שפט רכג פס"ד 1841 - בנחשד על דבר עברה עם אשת איש האם יכול לישאנה לאחר שנתגרשה
סימן שנח רז פס"ד 1803 - בדורש להתגרש	סימן שעג רטז פס"ד 1822 - פסק דין על הירושה	סימן שפז רכב פס"ד 1839 - בקובלת על בעלה שממרר חייה ואינו מספיק למזונות
סימן שנט רז פס"ד 1804 - האשה שדרשה חיקור דין בבית דין הגבוה וביום החיקור דין הגיעה לפשרה האם בטלה את זכותה לחיקור דין	סימן שעד רטז פס"ד 1823 - בקובל על שני עדים המעידים שאשתו זינתה שעדי שקר הם	סימן שפח רכב פס"ד 1840 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש
סימן שס רז פס"ד 1805 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש	סימן שעו ריז פס"ד 1825 - בקובל על גרושתו שתתן לו את בתו	סימן שפא רכב פס"ד 1831 - ביורשים הרוצים למכור קרקע הירושה

סימן תכד.....רמ
פס"ד 1877 - בדין ודברים בין בעל
לאשתו על הגרושין ומזונות ועוד
טענות

סימן תכה.....רמא
פס"ד 1878 - בדין ודברים בין בעל
לאשתו על שכר מעשה ידיה ומזונות
ועל ההכאות ותביעת גרושין

סימן תכו.....רמג
פס"ד 1879 - באלמן בנכסי אשתו

סימן תכז.....רמג
פס"ד 1880 - פסק דין על הירושה

סימן תכח.....רמד
פס"ד 1881 - באלמנה הדורשת למכור
חצר הירושה

סימן תכט.....רמה
פס"ד 1882 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימן תל.....רמה
פס"ד 1883 - בדין ודברים על הקטנות
ומזונות ועוד טענות

סימן תלא.....רמה
פס"ד 1884 - במגרש הטוען על אחד
שהוא גרם הגרושין למען ישא את
אשתו

סימן תלב.....רמז
פס"ד 1885 - בדורש לבטל מתנת
מצווה מחמת מיתה מחמת שאינו מקנה
כדין

סימן תלג.....רנ
פס"ד 1886 - בקובל על משודכתו
שתכנס עמו לחופה

סימן תלד.....רנב
פס"ד 1887 - בקובל על אשתו שתשב
עמו

סימן תלה.....רנב
פס"ד 1888 - בדין היתומים בעזבו
אביהם

סימן תלו.....רנג
פס"ד 1889 - בדורש מאשתו שתשב עמו

סימן תלז.....רנג
פס"ד 1890 - ביתומה הדורשת עישור
נכסים עוד קודם שעת נשואין

סימן תלח.....רנד
פס"ד 1891 - על דבר מינוי אפוטרופוס

סימן תח.....רלב
פס"ד 1861 - בקובלת על בעלה
שמתהולל

סימן תט.....רלב
פס"ד 1862 - בדורשת מזונות ועוד

סימן תי.....רלב
פס"ד 1863 - בדורשת להתגרש

סימן תיא.....רלג
פס"ד 1864 - באפוטרופוס המבקש
למכור בנכסי הירושה כדי לקנות ספר
תורה כצואת המורשה

סימן תיב.....רלג
פס"ד 1865 - פסק דין על הירושה

סימן תיג.....רלד
פס"ד 1866 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימן תיד.....רלד
פס"ד 1867 - פסק דין על הירושה

סימן תטו.....רלד
פס"ד 1868 - בדורשת להיות
אפוטרופה על נכסי בנה

סימן תטז.....רלה
פס"ד 1869 - בקובלת על אחד שממנו
היא הרה

סימן תיז.....רלו
פס"ד 1870 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימן תיח.....רלו
פס"ד 1871 - באחים הדורשים ירושת
אחיהם שמת בלא בנים

סימן תיט.....רלח
פס"ד 1872 - באלמנה שכתובתה
למנהג התושבים הקובלת על צרתה
שכתובתה כמנהג החדש על נכסי בעלה

סימן תכ.....רלט
פס"ד 1873 - פסק דין על הירושה

סימן תכא.....רלט
פס"ד 1874 - בדורשת מזונות

סימן תכב.....רלט
פס"ד 1875 - בקובלת על מגרשה
שהניח בניו אצלה ללא מזונות וכסות

סימן תכג.....רמ
פס"ד 1876 - ביורשים הדורשים
להתמנות על נכסי אביהם

סימן שצג.....רכד
פס"ד 1846 - בדורשת סך מזונות
ושכירות הדירה

סימן שצד.....רכה
פס"ד 1847 - בדורש מחשוקתו
שתחזיר לו חפציו

סימן שצה.....רכה
פס"ד 1848 - בדורשת מזונות

סימן שצו.....רכה
פס"ד 1849 - בקובלת על בעלה על
שמכה אותה ועוד טענות

סימן שצז.....רכו
פס"ד 1850 - בקובל על אשתו שתעלה
עמו לארץ ישראל

סימן שצח.....רכו
פס"ד 1851 - בדורש מבית דין להסיר
עול אמו מעליו בעלותו לארץ ישראל

סימן שצט.....רכו
פס"ד 1852 - בקובל על אשתו שתעלה
עמו לארץ ישראל

סימן ת.....רכו
פס"ד 1853 - בדורשת מזונות וזכויות
שיש לה במתנה שנתן בעלה

סימן תא.....רכז
פס"ד 1854 - בדורשת מאבי בנה
שיעשה לו תפילין ויספיק לכסות
ומזונות

סימן תב.....רכז
פס"ד 1855 - בדורשת ממגרשה
שישלם מזונות

סימן תג.....רכז
פס"ד 1856 - בדין ודברים בן אם לבנה
על זכות שכר הדירה ועוד טענות

סימן תד.....רל
פס"ד 1857 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימן תה.....רל
פס"ד 1858 - במציג שטר מתנה ודורש
לקיים השטר

סימן תו.....רלא
פס"ד 1859 - בקובלת על אחד
שהבטיחה בשידוכין והשחיתה

סימן תז.....רלא
פס"ד 1860 - בקובל על בנו שמוסרו
לשלטונות

סימון תעב.....רפח
פס"ד 1927 - פסק דין על הירושה

סימון תעג.....רפט
פס"ד 1928 - בקובלת על בנה על עניין הספקת מזונות ורפואות

סימון תעד.....רצ
פס"ד 1929 - בדורש מאשתו שתשב עמו

סימון תעה.....רצ
פס"ד 1930 - ביורש הדורש לירש בין היורשים נוסף על מה שקבל במתנת בריא

סימון תעו.....רצג
פס"ד 1931 - בקובלת על בעלה על שאין לו גבורת אנשים ועל המזונות

סימון תעז.....רצד
פס"ד 1932 - באלמנה הדורשת למכור קרקע הירושה

סימון תעח.....רצה
פס"ד 1933 - באלמנה הדורשת למכור קרקע הירושה

סימון תעט.....רצה
פס"ד 1934 - בדורשת להתגרש על מנת לעלות לארץ

סימון תפ.....רצו
פס"ד 1935 - בדורשת להתגרש

סימון תפא.....רצו
פס"ד 1936 - בדורשת לעלות לארץ עם בנה וחלק ירושתו

סימון תפב.....רצו
פס"ד 1937 - בדורשת מזונות דירה ושאר דברים

סימון תפג.....רצז
פס"ד 1938 - בדין ירושת הבן

סימון תפד.....רצז
פס"ד 1939 - באלמנה הקובלת על בנה על עניין המזונות

סימון תפה.....רצח
פס"ד 1940 - על מינוי האלמנה אפוטרופה על בניה

סימון תפו.....רצח
פס"ד 1941 - פסק דין על הירושה

סימון תפז.....רצט
פס"ד 1942 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש בלי המתנת ג"ח

סימון תפח.....רצט
פס"ד 1943 - פסק דין על הירושה

סימון תנו.....רעג
פס"ד 1911 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש לאחר ג"ח

סימון תנז.....רעג
פס"ד 1912 - בשתי נשים אחת כתובתה למנהג התושבים ואחת למנהג המגורשים כיצד ינהגו לעניין חלוקת הירושה

סימון תנח.....רעז
פס"ד 1913 - בדורשים להסיר העיקול ששמו אגודת הפועל המזרחי מעל צוואת מורשים

סימון תנט.....רעז
פס"ד 1914 - בטוענת שמה שהתחייבה היה באונס

סימון תס.....רעח
פס"ד 1915 - ביתומה הדורשת עישור נכסים

סימון תסא.....רעח
פס"ד 1916 - בדורשת מזונות ממגרשה

סימון תסב.....רעח
פס"ד 1917 - בדין מכירת קרקע על ידי פחות מבן עשרים

סימון תסג.....רעט
פס"ד 1918 - בקובלת על בעלה שמונע ממנה מזונות ושאר דברים

סימון תסד.....רפ
פס"ד 1919 - בטוענת על בעלה שיש לו חשוקה ועוד טענות

סימון תסה.....רפ
פס"ד 1920 - פסק דין על הירושה

סימון תסו.....רפא
פס"ד 1921 - בדין מכירת קרקעות ירושה

סימון תסז.....רפא
פס"ד 1922 - פסק דין על הירושה

סימון תסח.....רפב
פס"ד 1923 - באלמן הדורש חוב המגיע לאשתו

סימון תסט.....רפב
פס"ד 1924 - באשת איש הטוענת שנאנסה בשנתה

סימון תע.....רפה
פס"ד 1925 - ברוצה לגרש

סימון תעא.....רפה
פס"ד 1926 - בדין נכסי ירושה ואחריות האפוטרופוס בנכסים

סימון תלט.....רנה
פס"ד 1892 - בדורש מאשתו שתדור עמו

סימון תמ.....רנו
פס"ד 1893 - ביתומה פחותה מגיל עשרים הרוצה למכור קרקע שקבלה

סימון תמא.....רנז
פס"ד 1894 - בקובל על אחיו בזכויותיו בירושה

סימון תמב.....רנז
פס"ד 1895 - באלמנה הדורשת מהיורשים מזונות

סימון תמג.....רנט
פס"ד 1896 - ביורשים הקובלים על האלמנה על זכויות הנכסים

סימון תמד.....רסג
פס"ד 1897 - בחוזרת בה מן השדוכין

סימון תמה.....רסד
פס"ד 1898 - באלמנה הדורשת למכור נכסי הירושה

סימון תמו.....רסה
פס"ד 1899 - פסק דין על הירושה

סימון תמז.....רסו
פס"ד 1900 - פסק דין על הירושה

סימון תמח.....רסו
פס"ד 1902 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון תמט.....רסו
פס"ד 1903 - בטוענת על אחד שהשחיתה

סימון תנג.....רסז
פס"ד 1904 - בטוענת בא כח אגודת הפועל המזרחי על היתומים כי לאגודה זכות בירושה

סימון תנא.....רסט
פס"ד 1905 - באשה הרוצה להתגרש וטוענת שזינתה האם נאמנת

סימון תנב.....רעא
פס"ד 1906 - בטוענת על אחד שהבטיחה בנשואין והשחיתה

סימון תנג.....רעב
פס"ד 1907 - ביורש הדורש למכור קרקעות הירושה

סימון תנד.....רעב
פס"ד 1908 - פסק דין על הירושה

סימון תנה.....רעג
פס"ד 1909 - בדורשת להתגרש

סימון תקבב..... שיז
פס"ד 1977 - בקובלים זה על זה על
הקטטות

סימון תקבב..... שיח
פס"ד 1978 - בקובלת על בעלה שאין
לו גבורת אנשים

סימון תקבד..... שיט
פס"ד 1979 - בקובלת על בעלה
שיכפול לה מזונות כפי שהושת עליו

סימון תקבב..... שיט
פס"ד 1980 - פסק דין על הירושה

סימון תקבו..... שכ
פס"ד 1981 - פסק דין על הירושה

סימון תקבז..... שכ
פס"ד 1982 - בדורש לגרש

סימון תקבב..... שכ
פס"ד 1984 - בקובלת על בעלה שברח
והניחה עזובה

סימון תקבט..... שכ
פס"ד 1985 - בקובל על כלתו שלא
מצא לה בתולים

סימון תקל..... שכג
פס"ד 1986 - בקובל על אשתו שמכרה
ביתם שלא כפי התנאי מלכתחילה

סימון תקלא..... שכה
פס"ד 1987 - פסק דין על הירושה

סימון תקלב..... שכו
פס"ד 1988 - בקובלת על בניה
שפוחתים לה מסך מזונות וכסות

סימון תקלג..... שכח
פס"ד 1989 - בקובלת על מגרשה שיתן
מזונות

סימון תקלד..... שכח
פס"ד 1990 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימון תקלה..... שכח
פס"ד 1991 - פסק דין על הירושה

סימון תקלו..... שכט
פס"ד 1992 - פסק דין על הירושה
והאם נשואה בנישואים אורחיים תחשב
כנשואה לעניין ירושה

סימון תקלז..... שלא
פס"ד 1993 - בדורש מאשתו שתדור עמו

סימון תקלח..... שלא
פס"ד 1994 - בדין חלוקת הירושה

סימון תקה..... שח
פס"ד 1960 - בדורש ממשודכתו
שתכנס עמו לחופה

סימון תקו..... שח
פס"ד 1961 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימון תקז..... שט
פס"ד 1962 - בדורש ממשודכתו
שתכנס עמו לחופה כפי שהתנה

סימון תקח..... שט
פס"ד 1963 - בדין ירושת האחים

סימון תקט..... שי
פס"ד 1964 - פסק דין על הירושה

סימון תקי..... שי
פס"ד 1965 - בדורשת להתגרש כיוון
שאינו מספק מזונות וכסות

סימון תקיא..... שי
פס"ד 1966 - בקובל על אשתו שתעלה
עמו לארץ ישראל כמו שהסכימה עמו

סימון תקיב..... שיא
פס"ד 1967 - בדין חלוקת הירושה

סימון תקיג..... שיב
פס"ד 1968 - פסק דין על הירושה
למנהג התושבים

סימון תקיד..... שיב
פס"ד 1969 - בדין מכירת חצר הירושה

סימון תקטו..... שיב
פס"ד 1970 - בדורשת ממגרשה סך
מזונות וכסות

סימון תקטז..... שיג
פס"ד 1971 - באלמנה הדורשת להיות
יושבת על נכסי בעלה כדין

סימון תקיז..... שיד
פס"ד 1972 - ברוצה להתגרש משום
שנמאס בעיניה

סימון תקיח..... שטז
פס"ד 1973 - בדורשים למכור קרקע
שהותנה שלא למכור

סימון תקיט..... שטז
פס"ד 1974 - פסק דין על הירושה

סימון תקכ..... שיז
פס"ד 1975 - פסק דין על הירושה

סימון תקכא..... שיז
פס"ד 1976 - פסק דין על הירושה

סימון תפט..... רצט
פס"ד 1944 - בדורש ממשודכתו
שתכנס עמו לחופה

סימון תצ..... ש
פס"ד 1945 - בדין מכירת קרקע הירושה

סימון תצא..... ש
פס"ד 1946 - בדין מכירת קרקע
הירושה

סימון תצב..... שא
פס"ד 1947 - בדין מכירת קרקע
הילדים שקבלו במתנה

סימון תצג..... שא
פס"ד 1948 - באלמנה הדורשת למשכן
חצר הירושה מחמת שנוטה ליפול

סימון תצד..... שב
פס"ד 1949 - בדין מכירת קרקע הירושה

סימון תצה..... שב
פס"ד 1950 - בדין הסכם על חיוב בני הזוג
זה לזה כשהאשה רוצה לעלות לארץ

סימון תצו..... שב
פס"ד 1951 - בדין הסכם על חיוב בני הזוג
זה לזה כשהאשה רוצה לעלות לארץ

סימון תצז..... שג
פס"ד 1952 - בדין התעסקות ומכירת
נכסי המנוח

סימון תצח..... שג
פס"ד 1953 - בקובלת על אחד
שהבטיחה בנשואין והשחיתה

סימון תצט..... שד
פס"ד 1954 - בדין מכירת חצר הירושה

סימון תק..... שד
פס"ד 1955 - בדין ודברים בין איש לאשתו
על הוצאות שם רע והספקת מזונות

סימון תקא..... שה
פס"ד 1956 - בדורשת ממגרשה מזונות
ושאר דברים

סימון תקב..... שז
פס"ד 1957 - בדין ודברים על הספקת
מזונות בית דירה ורפואות ועוד טענות

סימון תקג..... שז
פס"ד 1958 - באלמנה הדורשת למכור
נכסי הירושה

סימון תקד..... שז
פס"ד 1959 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימון תקעב.....שמוז
פס"ד 2028 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון תקעג.....שמוז
פס"ד 2029 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון תקעד.....שמוח
פס"ד 2030 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון תקעה.....שמוח
פס"ד 2031 - פסק דין על הירושה

סימון תקעו.....שמוח
פס"ד 2032 - בדין ודברים בין בני זוג על קטטות ותביעת גרושין

סימון תקעז.....שמט
פס"ד 2033 - בקובל על משודכתו שתכנס עמו לחופה

סימון תקעח.....שנ
פס"ד 2034 - פסק דין על הירושה

סימון תקעט.....שנא
פס"ד 2035 - בדין ודברים בין היורשים על הירושה ועל זכויות העזבון

סימון תקפ.....שנג
פס"ד 2036 - ברוצה לגרש כיון שניטל מאשתו הרחם

סימון תקפא.....שנג
פס"ד 2037 - בקובלת על אחד שיכנס עמה לחופה כפי שהתנו ביניהם

סימון תקפב.....שנד
פס"ד 2038 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון תקפג.....שנד
פס"ד 2039 - בדורשת ממשדכה שיכנס עמה לחופה

סימון תקפד.....שנה
פס"ד 2040 - בקובלת על אחד שאנסה

סימון תקפה.....שנו
פס"ד 2041 - בוועד העיר הקובל נגד אחד שפתח בית הכנסת ללא רשותו ודלא כנהוג

סימון תקפו.....שנו
פס"ד 2042 - פסק דין על הירושה

סימון תקפז.....שנו
פס"ד 2043 - בדורשת להתגרש מחמת כי מניעת ההולדה היא ממנו

סימון תקפח.....שנו
פס"ד 2044 - פסק דין המאשר לבני זוג שלא זכו לבנים להתגרש

סימון תקנה.....שנא
פס"ד 2011 - פסק דין על הירושה

סימון תקנו.....שנא
פס"ד 2012 - פסק דין על הירושה

סימון תקנז.....שנב
פס"ד 2013 - בדורשת למכור נכסי יתומים כדי למנוע מהפסדם

סימון תקנח.....שנב
פס"ד 2014 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון תקנט.....שנב
פס"ד 2015 - פסק דין על הירושה

סימון תקס.....שנב
פס"ד 2016 - בקובלת על בעלה שישפיק מזונות וכסות ועל שהוציא עליה שם רע

סימון תקסא.....שנד
פס"ד 2017 - פסק דין על הירושה

סימון תקסב.....שנד
פס"ד 2018 - פסק דין על הירושה

סימון תקסג.....שנד
פס"ד 2019 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון תקסד.....שמה
פס"ד 2020 - פסק דין על הירושה

סימון תקסה.....שמה
פס"ד 2021 - בקובל על אשתו שסוררת וחושדה בדבר עבירה

סימון תקסו.....שמה
פס"ד 2022 - אישור גירושין לבני זוג שלא זכו לבנים

סימון תקסז.....שמו
פס"ד 2023 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון תקסח.....שמו
פס"ד 2024 - פסק דין על הירושה

סימון תקסט.....שמו
פס"ד 2025 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון תקע.....שמוז
פס"ד 2026 - בקובלת על בעלה שאינו מספיק למזונות וממרר חייה

סימון תקעא.....שמוז
פס"ד 2027 - בקובלת על בעלה שאינו מספיק

סימון תקלט.....שלא
פס"ד 1995 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון תקמ.....שלא
פס"ד 1996 - בדורש למכור קרקע שקיבל על מנת שלא למכור

סימון תקמא.....שלב
פס"ד 1997 - פסק דין על הירושה

סימון תקמב.....שלב
פס"ד 1998 - בקובלת על יבמה שאין לו גבורת אנשים ואינו יכול להספיק למזונות

סימון תקמג.....שלה
פס"ד 1999 - בדורשת מבעלה שידורו כפי שהתנו ושאיין לו גבורת אנשים

סימון תקמד.....שלו
פס"ד 2000 - בדורשת ממגרשה שיוסיף לה למזונות

סימון תקמה.....שלו
פס"ד 2001 - בקובל על אשתו שסוררת ומתחברת עם הישמעאלים

סימון תקמו.....שלו
פס"ד 2002 - בקובלת על אחד שפיתה אותה והשחיתה

סימון תקמז.....שלח
פס"ד 2003 - בדין המורדת

סימון תקמח.....שלח
פס"ד 2004 - פסק דין על הירושה

סימון תקמט.....שלט
פס"ד 2005 - בקובלת על בעלה שממרר חייה ואינו מספק למזונות

סימון תקנ.....שלט
פס"ד 2006 - בחזרת בה מהסכם הגרושין

סימון תקנא.....שלט
פס"ד 2007 - בדורש מאפוטרופוס יתמי חוב שהיה חייב לו המנוח

סימון תקנב.....שמ
פס"ד 2008 - פסק דין המאשר לבני זוג להתגרש

סימון תקנג.....שמ
פס"ד 2009 - בקובלת על מגרשה שיוסיף לה במזונות

סימון תקנד.....שמ
פס"ד 2010 - בקובל על משודכתו שתכנס עמו לחופה

סימן תרכ...... **שעה**
פס"ד 2077 - בדורש לגרש את אשתו
מפני שהיא חולנית ויש לו חשש שיוזק
מחמת חוליה

סימן תרכא...... **שעה**
פס"ד 2078 - ברוצה לגרש כיון שמקללתו
וכיון שאין לו בנות ורוצה לקיים מצוות
פרו ורבו על ידי שיליד גם בנות

סימן תרכב...... **שעט**
פס"ד 2079 - בקובלת על בעלה שיש לו
חשוקה וחוזרת בה מן ההסכם גרושין

סימן תרכג...... **שפ**
פס"ד 2080 - ברוצה לגרש מחמת חוליה

סימן תרכד...... **שפא**
פס"ד 2081 - פסק דין על הירושה

סימן תרכה...... **שפא**
פס"ד 2082 - פסק דין המאשר לבני זוג
להתגרש

סימן תרכו...... **שפא**
פס"ד 2083 - במורדת הדורשת כלי
נדונייה

סימן תרכז...... **שפג**
פס"ד 2084 - בקובלת על בעלה שמכר
דירתם ולא כפי שהתנו

סימן תרכח...... **שפד**
פס"ד 2085 - פסק דין על הירושה

סימן תרכט...... **שפד**
פס"ד 2086 - ביורשות הקובלות כמה
אנשים בטענה שהיו שותפי אביהם
המנוח ודורשים סך השותפות

סימן תרל...... **שפה**
פס"ד 2087 - בקובלת על בעלה שאינו
מספיק למזונות

סימן תרלא...... **שפה**
פס"ד 2089 - בקובלת על אחד
שהבטיחה בנשואין והשחיתה

סימן תרלב...... **שפו**
פס"ד 2090 - בקובל על אשתו שאינה נותנת
לו מעשי ידיה ואינה עושה צרכי הבית

סימן תרלג...... **שפז**
פס"ד 2091 - בקובל על משודכתו
שחזרה בה מן השדוכין

סימן תרלד...... **שפח**
פס"ד 2092 - פסק דין על הירושה

סימן תרלה...... **שפח**
פס"ד 2093 - פסק דין על הירושה

סימן תרד...... **שסו**
פס"ד 2061 - בקובל על אשתו שתדור
בכפרו כפי שהתנה עליה

סימן תרה...... **שסו**
פס"ד 2062 - בחוזרת בה מן הגרושין
בתוך ימי ההמלכה

סימן תרו...... **שסט**
פס"ד 2063 - בקובל על אבי אשתו
שהולכה לעיר אחרת להתרפאות שלא
בידיעתו

סימן תרז...... **שע**
פס"ד 2064 - פסק דין על הירושה

סימן תרח...... **שע**
פס"ד 2065 - בקובלת על משדכה
שיכנס עמה לחופה או ישלם כפי שהתנו

סימן תרט...... **שע**
פס"ד 2066 - בדורש לגרש

סימן תרי...... **שעא**
פס"ד 2067 - בדורשת מבעלה שיפרנס
או יגרש

סימן תריא...... **שעא**
פס"ד 2068 - במשדך שהושת עליו קנס
עכב אי עמידתו בקיום השדוכין שחזר
בו מסרובו אחרי הזמן

סימן תריב...... **שעב**
פס"ד 2069 - במורדת הדורשת כלי נדונייה

סימן תריג...... **שעב**
פס"ד 2070 - בדורשת להתגרש כיון
שאינו מפרנס

סימן תריד...... **שעב**
פס"ד 2071 - בדורש מאשתו שתשוב
לדור עמו

סימן תרטו...... **שעג**
פס"ד 2072 - בקובל על אחד שהוציא
עליו שם רע

סימן תרטז...... **שעד**
פס"ד 2073 - בדורשת להתגרש כיון
שממרר חייה

סימן תריז...... **שעד**
פס"ד 2074 - פסק דין על הירושה

סימן תריח...... **שעד**
פס"ד 2075 - בדורשים למכור נכסים
שקיבלו במתנה

סימן תריט...... **שעד**
פס"ד 2076 - בקובלת על בעלה שיש
לו פלגש ועמה עיקר דירתו

סימן תקפט...... **שנז**
פס"ד 2045 - בקובל על היורשים לתת
לו מה שהפקיד אצל מורישם

סימן תקצ...... **שנח**
פס"ד 2046 - בקובל על אשתו שמורדת

סימן תקצא...... **שנט**
פס"ד 2047 - פסק דין על הירושה

סימן תקצב...... **שנט**
פס"ד 2048 - בקובל על אשה שמונעת
אנשים מלהתפלל בחלק מבית הכנסת
ששיד לו

סימן תקצג...... **שס**
פס"ד 2050 - בקובל על אחד שנכנס
אצל גרושתו

סימן תקצד...... **שס**
פס"ד 2051 - באלמנה הקובלת על
אחי בעלה שיתן לבנותיה חלק אביהם
שהיה בשותפות עמו

סימן תקצה...... **שסא**
פס"ד 2052 - בדורש מאשתו להוליקה
לבית הוריו בכפר אף שהתנתה עליו
שידורו בערים

סימן תקצו...... **שסב**
פס"ד 2053 - בקובל על משודכתו
שתכנס עמו לחופה

סימן תקצז...... **שסב**
פס"ד 2054 - בדורשת סכום מזונות
שכר הדירה והכסות על זמן שקודם
הגרושין

סימן תקצח...... **שסג**
פס"ד 2055 - בקובלת על בעלה
ששארה כסותה וענתה לא יגרע

סימן תקצט...... **שסג**
פס"ד 2056 - בקובלת על מגרשה
שיוסיף לה במזונות

סימן תר...... **שסד**
פס"ד 2057 - בדורש לגרש מפני
שמקללת וסוררת

סימן תרא...... **שסד**
פס"ד 2058 - בדורש מאשתו שתחזור
לביתה ותחזיר מה שלקחה

סימן תרב...... **שסד**
פס"ד 2059 - בדורש מזונות בתו
שהוציאה מבית בעלה כיון שאין ישוב
ישראלים במקומם

סימן תרג...... **שסה**
פס"ד 2060 - בדורשת חלקה בעזבון
מורשה

1950 נפרד מהחשוקה, ומאותו יום עהה"ז אין לו שום חשוקה כלל, ועל האלף וחמש מאות שאמרה שהוציאה עליו, השיב, שמה שהוציאה בתעודותיו ה' הוא מהכסף שנתן בידה בשביל זה. מנחם ב"כ המשודכת השיב, שעדיין הוא דבוק בחשוקה, ודורש ממנו זמן ב"ד ל' יום להמציא עדיו לאמת דבריו.

שלמה השיב, שזה זמן רב שהוא דר בעיר אחרת. ונומינו להם שהדין עמו, ויש לו זמן 30 יום. נשלם זמן ה' ולא הביאו ראיה, וחזר לטעון מנחם ה' ששמע מאבי המשדך שיש להם שובר כו"ח מהחשוקה והוא דורש לראות אותו שובר, ואבי המשדך הכחיש בזה ואמר שלהד"מ, ומעולם לא יצא ד"ז מפיו, ואין לו שום שטר חוץ מאותו קב"ע שהמציא לפנינו שכו"ח ומקויים כנז' לעיל.

פסק: אחר שהמשודכת ה' לא הביאה שום ראיה לדבריה כמש"ל, הו"ל חוזרת בה מהשידוכין, ולכן דינא הוא שכפי המנהג, שעליה להחזיר לו כל סבלונותיו, והוא גם הוא יחזיר לה כפתוריה כפתורי זהב שדרשה ממנו שנתנה לו בתור סבלונות. ועל המשודכת לשלם למשדך שני שלישי הוצאות ליל השידוכין דוקא אחר שישבע שבו' בתפילין הקדש כמה הוציא, כאשר מצאנו ראינו בהרבה פס"ד ה"ה כתובים על ספר המשפטים של מתא דנא שכן הוא מנהג העיר מקדם קדמתא, שהחזיר בו מהשידוכין עליו לשלם לשכנגדו שני הוצאות ליל השידוכין דוקא אחר שישבע הלה הוא המוציא בתפילין הקדש כמה הוציא, ויחזרו לכאו"א סבלונותיו כאמור. ועל הכחשתם באותו סך אלף וחמש מאות פראנק על

סימן א

במשודכת החוזרת בה מהשידוכין

פס"ד על קובלנא מספר 5547 זמנה 6 מרחשוון התשי"ב מתאים 5 נואמבר 1951. בקו' ה' הר' שלמה בן יצחק ה' מורשה בעד בנו חביב דר 'קציבת נחאס' מס' 20 נגד משודכתו רחל בת מאיר ק' דר 'טאבא' מס' 20 על דו"ד וטענות שיבאר ביום המושב ע"כ.

עמדו לפנינו לדון ביום 9 חשוון התשי"ב מתאים 8 נואמבר 1951, וטען שלמה בכח הרשאת בנו, שמתחילה היה בנו בשלום עם משודכתו והיו מחליפים מכתבים זע"ז. ומחודש זוניי שע"ק" נשתנית המשודכת ופסקה מלכתוב לו, ואביו המורשה הלך לפייסה בלית ב' אנשים כדי שתשלים עם בנו והיא לא קבלה את דבריו.

מנחם ב"כ המשודכת השיב אמת שכן הוא שלא רצתה להשלים עמו, ונתנה אמתלא לדבריה באמרה שמעיקרא לא שמעה עליו שום דופי כמ"ש אביו ומשו"ה נתרצת להשתדך עמו, ועכשיו שנתברר לה שיש לו חשוקה והוליד עמה בנים הרי לה מקח טעות, ומשו"ה רוצה להפרד ממנו ע"מ שיפרש לה כל מה שהוציאה עליו בשידוכין וכו', גם במתנות שנתנה לו, שגם שתי כפתורי זהב, ומעו"ב אלף וחמש מאות פראנק שהוציאה לצורכו, תעודת לידה וכו'.

ב"כ המשדך ה' השיב ואמר הגם שמתחילה היתה לו חשוקה, זה היה קודם השידוכין, ומסר לידנו קב"ע כו"ח בסובדי"ץ' קאזא' ומקוימת ע"י הראב"ד שכדבריו כן הוא, שמחודש זוני

פס"ד
1379

א. שעבר קרוב.

ב. מעות בעין.

ג. קבלת עדות כתובה וחתומה בסופרי בית דין צדק.

ד. עיין בשו"ע אהע"ז סימן נ' ס"ג. ועיין לקמן סימן תק"ה.

המשודך לכלול בשבו' שכדבריו כן הוא אחר קבלת חרם למשודכת ה' שלא טע"ש".

ולרח"פ מראכש יע"א ביום ארבעה ימים לח' טבת התשי"ב מתאים 2 זאנויי 1952 ונאמר לשני הצדדים ביום זה וקיים.

ע"ה מכלוף אבוחצירא ס"ט
ע"ה מרדכי קורקוס ס"ט
ע"ה רחמים שמעון הלוי י"ץ

סימן ב

אם אפשר לכוף אשה להוציא את בנה הגדול מן הבית

פסק דין על קו' מספר 5642 זמנה 2 טבת התשי"ב מתאים 31 דיסאמבר 1952 בקו' ה' דוד בן שלום ג' דר 'נרנ' מס' 14 דורש לגרש את אשתו אסתר בת יצחק א' דר כנז' ע"כ.

פס"ד
1380

עמדו לפנינו לדון ביום 4 טבת התשי"ב מתאים 2 זאנויי 1952. וטען הבעל ה' על אשתו שי"ל בן גדול כבן שלשים שנה וכת בוגרת ככת י"ז שנה, ולנים עמהם בחדר אחד, וכעת הוא דורש מאשתו להפרד מבנה שילך למקום אחר ללון. האשה הודית לדבריו, ואמרה שא"א לה להפרד מבניה לא יום ולא לילה.

פסק: צדק הבעל בדבריו ולא מן השם שיהיה בן גדול כזה דר עם הוריו, ואין האשה יכולה להכריחו לדור עמהם בניה הגדולים, ובידו להפרידה מהם בע"כ של האשה.

ולרח"פ מראכש יע"א ביום ד' ימים לח' טבת התשי"ב מתאים 2 זאנויי 1952 ונאמר לב' הצדדים ביום זה וקיים.

ע"ה מכלוף אבוחצירא ס"ט
ע"ה מרדכי קורקוס ס"ט
ע"ה רחמים שמעון הלוי י"ץ

ה. טענה שקר.

סימן ג

בבאים להתגרש מתוך הסכמה אם אפשר לגרשם תיכף ומיד

פסק דין של קו' מס' 1 זמנה 3 טבת התשי"ב מתאים 1 זאנויי 1952. בקו' ה' משה בן יוסף פ' דר בכפר 'נריס' בידו 'ווארזאזא' קו' ואומר שהוא בא בהסכמה עם אשתו חוה בת משה ב' להתגרש, וגם ע"ע תשלום סכו' הכתו' הם בהסכמה ולא נשאר ביניהם רק מסירת גט כד"ת ע"כ.

פס"ד
1381

עמדו לפנינו לדון ביום ט' טבת התשי"ב מתאים 2 זאנויי 1952 וטענו שניהם כמו בקו' שהם בהסכמה להתגרש.

פסק: מאחר שהם בני הכפר ואי אפשר לעכבם פה הרשינו אותם להתגרש תכף בלי המתנת ג"ח.

ולרח"פ מראכש יע"א ביום ט' טבת התשי"ב 2 זאנויי 1952 ונאמר לב' הצדדים ביום נז' והכל שריר ובריר וקיים.

ע"ה מכלוף אבוחצירא ס"ט
ע"ה מרדכי קורקוס ס"ט
ע"ה רחמים שמעון הלוי י"ץ

סימן ד

באשה שאינה מקיימת חובתה לבעלה והוא מעונין לגרשה בלא המתנת זמן

פסק דין על קו' מס' 3 זמנה 4 טבת התשי"ב מתאים 2 זאנויי 1952. בקו' ה' חנניה בן מרדכי ח' דר' 'בחירא' נו' 87 קו' נגד אשתו יאקות בת ימין פ' על דו"ד וטענות שיבאר ביום המושב ע"כ.

פס"ד
1382

עמדו לפנינו לדין ביום 4 טבת התשי"ב מתאים 3 זאנויי 1952 וטען הבעל ה' שרוצה לגרשה מטעם שאינה יודעת לא לבשל ולא לעשות שום שרות שעושה האשה לבעלה. גם כבר התנה עליה שתהיה מטפלת בבניו שי"ל מאשה